

N:o 4.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lagar angående handelsregister, firma och prokura samt angående tillägg till 15 kap. Handelsbalken; Gifven Stockholms slott den 22 Januari 1887.

Sedan en komité blifvit tillsatt med uppdrag bland annat att utarbeta förslag till författning om handelsregister, firma och prokura samt bemyndigats att med komiterade, som för samma ändamål utsetts i Norge och Danmark, sammanträda, för att söka åstadkomma så vidt möjligt öfverensstämmande lagförslag inom de tre rikena, hafva de särskilda ländernas komiterade fullgjort detta uppdrag. Öfver det svenska förslaget har Kommerskollegium efter vederbörandes hörande äfvensom Högsta Domstolen afgifvit utlåtande, hvarefter och sedan, med anledning af hvad Domstolen anfört, inom Justitiedepartementet förslag uppgjorts till lag angående tillägg till 15 kap. Handelsbalken, Högsta Domstolen jemväl öfver detta förslag blifvit hörd; och vill Kongl. Maj:t, med bifogande af Statsrådets och Högsta Domstolens i ämnet hållna protokoll, till Riksdagens godkännande jemlikt 87 § Regeringsformen öfverlemna närlagda förslag till lagar angående handelsregister, firma och prokura samt angående tillägg till 15 kap. Handelsbalken.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.*Nils von Steyern.*

Förslag

till

Lag angående handelsregister, firma och prokura.

Häri genom förordnas som följer:

I Kap.

Om handelsregister.

1 §.

För Stockholm skall hos Öfverståthållareembetet, för annan stad hos magistraten, eller, der sådan ej finnes, hos vederbörande stadsstyrelse, och för landsbygden hos Konungens Befallningshafvande föras handelsregister för inskrifning af de anmälanden, om hvilka i denna lag förmäles eller hvilkas intagande i registret kan varda annorledes föreskrifvet.

2 §.

Anmälan till handelsregistret skall göras skriftligen och vara åtföljd af stadgade afgifter för registreringen och dess kungörande. Aflemnas anmälan genom ombud eller insändes den med posten, skall underskriften vara af vittnen styrkt.

3 §.

Har den anmälade icke iakttagit de föreskrifter, som finnas för hvarje särskildt fall stadgade, eller innehåller anmälan annat än som enligt lag må i registret intagas, skall registrering vägras.

Vägras registrering, skall registreringsmyndigheten ofördröjligen hålla sökanden tillhanda eller, om han uppgifvit fullständig adress, till

honom med posten öfversända skriftlig underrättelse om beslutet med skälen därför.

Är sökanden med beslutet missnöjd, ege han att vid talans förlust innan klockan 12 å sextionde dagen från beslutets dag deröfver anföra besvär hos Konungens Befallningshafvande, om beslutet meddelats af magistrat eller stadsstyrelse, och mot Konungens Befallningshafvandes beslut hos Konungen.

4 §.

Den myndighet, hos hvilken handelsregistret föres, skall på den anmälandes bekostnad ofördröjligen låta kungöra innehållet af anmälan, som i registret intages, så väl i allmänna tidningarna som ock i den stads tidning, der myndigheten har sitt säte eller, om flera tidningar der utgifvas, i den af dessa, der allmänna påbud för staden vanligen meddelas. Utgifves ej tidning i staden, skall kungörelsen införas i den tidning i länets residensstad, der allmänna påbud för denna stad vanligen meddelas. Bilaga till anmälan skall ej kungöras.

En samling för hela riket af de i allmänna tidningarna kungjorda anmälanden skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket och förses med register för hvarje år.

5 §.

Närmare föreskrifter om handelsregistrens förande, de i 4 § stadgade kungörelser, afgifterna för registreringen och för dess kungörande samt tid och sätt för utgifvande af den i nämnda § omförmälda samling meddelas af Konungen.

6 §.

Förmenar någon, att en i handelsregistret verkställd inskrifning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphäfvande föras vid allmän underrätt.

7 §.

Det som i enlighet med denna lag blifvit infördt i handelsregistret och kungjort i ortstidningen skall anses hafva kommit till tredje mans kännedom, der ej af omständigheterna framgår, att han hvarken haft eller bort hafva kunskap derom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blifvit eller bort blifva anmaldt, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hafva derom haft vetskap.

2 Kap.

Om firma.

8 §.

Hvar, som vill idka handel eller annan näring, med hvars utövande följer skyldighet att föra handelsböcker, vare pliktig att till införande i handelsregistret anmäla det namn, hvarunder han ämnar bedriva sin rörelse och som han vid dervid förekommande underskrifter ämnar teckna. Sådant namn kallas firma. För aktiebolag, hvarmed förstås sådant bolag, som på grund af gällande lagar om aktiebolag erhållit Konungens stadfästelse å sin bolagsordning, skall anmälan om firma göras, ändå att bolaget ej är pliktigt att föra handelsböcker.

För aktiebolag och annat med särskild styrelse försedt bolag åligger det styrelsen, men i bolag, som omförmäles i 15 kap. Handelsbalken, hvarje bolagsman, att ansvara för anmälningsskyldighetens fullgörande.

Från nu stadgade anmälningsskyldighet undantagas fartygsredare och rederier, som ej äro aktiebolag, så ock enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

9 §.

1. Enskild näringsidkares firma skall innehålla hans tillnamn med eller utan förnamn. Ej må i firman intagas något, som antyder att firman innehafves af ett bolag eller att innehafvarens ansvar är begränsadt.

2. Firma för bolag, som omförmäles i 15 kap. Handelsbalken, skall, då icke alla bolagsmännen äro i firman namngifna, innehålla namnet å minst en af dem med ett tillägg, som antyder, att flera bolagsmän finnas. I handelsbolags firma må ej intagas namn å annan person än bolagsman, ej heller något som antyder begränsning af bolagsmans ansvar.

3. Aktiebolags firma skall utmärka bolagets egenskap af aktiebolag.

4. Idkas rörelse af flera personer i bolag under annan form än i mom. 2 och 3 sägs, skall firman utmärka rörelsens beskaffenhet. Ej må sådan firma innehålla personnamn.

10 §.

Ej må någon i sin firma obehörigen intaga annans namn eller namnet å annans fasta egendom. I firma må ej angifvas företag, som icke står i förbindelse med innehafvarens rörelse, ej heller må firma, som angifver visst slag af rörelse, bibehållas oförändrad, sedan en väsentlig förändring af rörelsen egt rum.

Firma skall tydligt skilja sig från andra för samma kommun förut i handelsregistret intagna, ännu bestående firmor. Den som vill anmäla firma, hvari hans namn ingår, skall förty, om samma firma redan är intagen i registret för annan näringsidkare inom samma kommun, genom tillägg till sitt namn eller annorledes tydligt skilja sin firma från den äldre firman.

11 §.

Enka, som fortsätter sin afidne mans rörelse, så ock man, som fortsätter hustruns före eller under äktenskapet drifva rörelse, må begagna firman oförändrad. Enskild näringsidkares arfvinge, så ock flere sterbhusdelegare, som skola i handelsbolag fortsätta enskild näringsidkares rörelse, ege samma rätt, derest den afidne medgifvit det eller, om han afidit utan att hafva annorlunda förordnat, hans samtliga sterbhusdelegare äro derom ense.

12 §.

Inträder någon såsom delegare i enskild näringsidkares eller handelsbolags rörelse, må firman fortfarande begagnas oförändrad. Lag samma vare, om delegare utträder ur handelsbolag, dock att hans namn icke må i firman qvarstå, med mindre han sjelf medgifvit det eller, om han afidit utan att hafva annorlunda förordnat, hans samtliga sterbhusdelegare dertill samtyckt.

13 §.

Firma må icke öfverlätas i andra än de här ofvan förutsatta fall; enskild näringsidkare eller handelsbolag dock obetaget att vid rörelsens

öfverlåtande till enskild näringsidkare eller handelsbolag medgifva den nye egaren att nyttja firman med ett tillägg, som visar, att öfverlåtelse egt rum.

14 §.

Är genom aftal bestämdt, att rättighet att teckna handelsbolags firma endast tillkommer flere bolagsmän i förening, böra desse verkställa firmateckningen så, att de jemte firman underskrifva sina namn.

Vid firmateckning för aktiebolag eller rörelse, som i 9 § 4 mom. sägs, böra de, som äro berättigade att teckna firman, jemväl underskrifva sina namn.

15 §.

Sättes rörelse under förvaltning af sysslomän (likvidatorer, administratorer) med rätt för dem att teckna firman, eller fortsättes enskild näringsidkares rörelse af sterbhusdelegare, enligt hvad för viss tid är medgifvet, bör firmateckningen ske på sådant sätt, att det ändrade förhållandet deraf framgår.

16 §.

Anmälan om firma skall, innan näringens utöfvande börjas, ske för rörelse, som drifves i Stockholm, hos Öfverståthållareembetet och för rörelse i annan stad hos stadens magistrat eller, der sådan ej finnes, hos vederbörande stadsstyrelse, och om rörelsen drifves å landet, hos Konungens Befallningshafvande i länet. Drifves rörelsen i flera kommuner, skall anmälan ske till handelsregistret för den kommun, der hufvudkontoret är beläget.

För aktiebolag eller annat med särskild styrelse försedt bolag skall anmälan om firma göras till registret för den ort, der styrelsen har sitt säte.

Inrättas afdelningskontor med sjelfständig förvaltning (filial) i annan kommun än der hufvudkontoret är beläget eller bolagsstyrelse har sitt säte, skall anmälan till registret för den kommun ske innan firman får der begagnas. Filial för rörelse, som har hufvudkontoret utom riket, anses såsom fristående rörelse, för hvilken anmälan skall göras af den, som förestår rörelsen.

Anmälan, hvarom i denna § förmäles, skall vara underskrifven af alla anmälningsskyldige.

17 §.

I enskild näringsidkares anmälan skall uppgifvas utom firman:

- 1) den anmälandes fullständiga namn och hans hemvist;
- 2) rörelsens allmänna beskaffenhet;
- 3) kommunen, der rörelsens hufvudkontor, eller, om anmälan afser afdelningskontor, detta är beläget.

18 §.

I handelsbolags anmälan skall uppgifvas utom firman:

- 1) samtliga bolagsmäns fullständiga namn och deras hemvist;
- 2) rörelsens allmänna beskaffenhet;
- 3) kommunen, der rörelsens hufvudkontor, eller, om anmälan afser afdelningskontor, detta är beläget; och
der ej hvar bolagsman för sig skall hafva rätt att teckna firman,
- 4) hvilken eller hvilka bland dem sådan rätt tillkommer, samt huruvida rättigheten endast kan utöfvas af flere i förening.

19 §.

I aktiebolags anmälan skall uppgifvas utom firman:

- 1) dagen för bolagsordningens antagande och för Konungens beslut om fastställelse å densamma;
- 2) det slag af rörelse bolaget skall drifva;
- 3) kommunen, der styrelsen har sitt säte eller, om anmälan afser afdelningskontor, detta är beläget;
- 4) det tecknade aktiekapitalets storlek och fördelning i aktier;
- 5) huruvida aktierna äro ställda på viss man eller innehafvaren;
- 6) huruvida aktierna äro till fullo inbetalda, och, om så ej skett, när dylik inbetalning kan påfordras;
- 7) huruvida tillkännagifvanden för aktieegarne skola intagas i tidning och, om så skall ske, i hvilken eller hvilka;
- 8) styrelsens medlemmars fullständiga namn och deras hemvist;
- 9) hvilken eller hvilka bland dessa äro berättigade att teckna firman.

Vid anmälan skola såsom bilagor fogas bolagsordningen, Konungens beslut om fastställelse derå samt bevis om val af styrelse.

20 §.

Hvad i 19 § är stadgadt angående anmälan af aktiebolags firma gälle äfven i tillämpliga delar om anmälan af firma för rörelse, som i 9 § 4 mom. sägs.

21 §.

1. Sker ändring i något förhållande, hvarom inskrifning skett i handelsregistret, eller inträffar något af de i 15 § omtalade fall, skall anmälan derom genast göras i den ordning, som stadgats för anmälan om firma; dock att ändring af hemvist icke behöfver anmälas. Har i andra fall, än nu är sagdt, ändring skett i bolagsordning, som afses i 19 eller 20 §, skall jemväl dagen för beslutet härom samt för Konungens stadfästelse anmälas och ett exemplar af ändringen och stadfästelsen bifogas.

2. Då rörelse upphör, åligge anmälningsskyldigheten den, som vid den tiden utöfvade rörelsen eller var delegare i densamma, eller, då fråga är om aktiebolag eller annat med särskild styrelse försedt bolag, var ledamot i bolagets styrelse. Vid enskild näringsidkares död åligge anmälningsskyldigheten sterbhusdelegarne. Upphör handelsbolag i följd af delegares död, åligge anmälningsskyldigheten, utom de öfrige bolagsmännen, jemväl den aflidnes sterbhusdelegare. I fråga om annan ändring än rörelsens upphörande åligge anmälningsskyldigheten en hvar, som efter ändringen utöfvar eller är delegare i rörelsen, eller, då fråga är om aktiebolag eller annat med särskild styrelse försedt bolag, är ledamot i bolagets styrelse.

3. Flyttas rörelse från en kommun till en annan, eller sker ändring i sjelfva firman, skall tillika fullständig firmaanmälan göras.

4. Har genom lagakraftvunnen dom blifvit förklaradt, att anmälan icke bort intagas i registret eller att något förhållande, hvarom inskrifning skett, ändrats eller upphört, skall på begäran af någondera parten anteckning derom ske i registret. Underrättelse om sådan anteckning skall så kungöras, som i 4 § sägs.

5. Inträffar konkurs, skall underrättelse om den offentliga stämningen samtidigt med kungörelsen derom genom rättens eller domarens försorg afsändas till registreringsmyndigheten för att inskrifvas i handelsregistret. Sådan anteckning skall afföras, då gäldenären visar, att han eger få den afträdda egendomen till sig återställd, eller att konkursen eljest är att anse för afslutad.

22 §.

Då firma anmäles, skall en hvar, som är berättigad att teckna firman, på samma gång egenhändigt inskrifva firmateckningen i handelsregistret eller i ett särskildt bihang till detta, så vida icke teckningen verkstälts å anmälningsskriften och blifvit af vittnen styrkt. På enahanda sätt skall förfaras, då anmälan sker derom, att någon blifvit berättigad att teckna förut anmälld firma.

23 §.

Försummas anmälan, som ofvan föreskrifves, eller har, efter det registrering af firma vägrats eller upphäfts, den anmälningsskyldige försummat göra ny anmälan, då skall enskild näringsidkare, bolagsman, ledamot i bolagsstyrelse eller annan, som till sådan förseelse gjort sig skyldig, straffas med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

24 §.

Förseelse, som i föregående § är med ansvar belagd, skall åtalas hos polisdomstol i den ort, der den ifrågavarande rörelsen drifves, om särskild sådan domstol är der inrättad, men eljest hos poliskammare eller, om poliskammare icke finnes, vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan öfver domstols eller poliskammares beslut i dessa mål hvad i allmänhet är angående besvär i brottmål stadgadt.

Böter, som ådömas enligt 23 §, fördelas lika mellan kronan och åklagaren. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de enligt allmän strafflag.

3 Kap.

Om prokura.

25 §.

Har innehafvaren af en i handelsregister införd firma meddelat viss man fullmägt, som uttryckligen förklaras vara prokura, eller har han annorledes utmärkt någon såsom sin prokurist, ege denne att, i allt

hvad till bedrifvande af hufvudmannens rörelse hörer, handla å hans vägnar och teckna hans firma; dock må prokuristen ej afhända hufvudmannen hans fasta egendom eller medgifva inteckning deri, med mindre han blifvit dertill uttryckligen bemyndigad.

Skriftlig prokura innefattar behörighet för prokuristen att sjelf eller genom ombud föra hufvudmannens talan inför domstolar och andra myndigheter, så ock att å hans vägnar ingå förlikning.

26 §.

Prokura må meddelas flera personer på sådant sätt, att den endast kan begagnas af dem gemensamt (kollektivprokura).

27 §.

Den behörighet, som jemlikt 25 § tillkommer prokurist, kan icke med laga verkan mot tredje man, som är i god tro, inskränkas till viss tid eller annorledes begränsas.

28 §.

Prokurist bör vid firmans tecknande dertill föga ett tillägg, som utmärker prokurauppdraget (per procura, p. p. eller annan förkortning af dessa ord) och derjemte underskrifva sitt namn. I afseende å kollektivprokura skall iakttagas hvad angående antalet underskrifter blifvit vid prokurans meddelande bestämdt.

29 §.

Prokurist må icke öfverlåta prokuran å annan person.

30 §.

Prokura kan när som helst återkallas. Hufvudmannens död medför ej prokurans upphörande.

31 §.

Prokura må, om deri ej förekommer begränsning eller förbehåll, som icke medgifvits i 25 eller 26 §, af hufvudmannen anmälas till det handelsregister, i hvilket firman inskrifvits.

Då prokura anmäles, skall prokuristen på samma gång egenhändigt teckna firman och sin underskrift i handelsregistret eller i ett särskildt bihang till detta, så vida ej teckningen verkstälts å anmälningsskriften och blifvit af vittnen styrkt.

32 §.

Ändring eller återkallelse af anmäld prokura skall anmälas till handelsregistret.

33 §.

Genom denna lag upphäfvas:

förordningen den 28 Juni 1798 angående hvad bolag iakttaga böra, som under så kallad firma eller särskildt antagen handteckning vilja handels- och fabriksrörelse idka;

förordningen den 30 Maj 1879 angående tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag;

5 och 21 §§ i lagen angående bankaktiebolag den 19 November 1886, så ock hvad i 39 § af samma lag stadgas om anmälan hos rätten af förändring i bankaktiebolags ordning och förändringens kungörande; samt

hvad i 1 § af förordningen angående aktiebolag den 6 Oktober 1848 föreskrifves om anmälan hos rätten af bolagsordning och Konungens beslut om fastställelse derå äfvensom af förändring i bolagsordningen.

Af Konungen stadfäst bolagsordnings anmälande till handelsregistret skall medföra enahanda verkan som anmälan hos rätten enligt 10 § i förordningen angående aktiebolag och 14 § i lagen angående bankaktiebolag.

Hvad i 6 § af lagen angående bankaktiebolag föreskrifves om styrkande att kungörelse om bolaget skett och att uppgift å de personer, hvilka utgöra bolagets styrelse, äfvensom å dem, hvilka ega att underskrifva bolagets förbindelser, blifvit i allmänna tidningarna införd, skall anses fullgjordt, då styrkt blifvit, att kungörelse om bolagsordningens och uppgifternas anmälan till handelsregistret skett i öfverensstämmelse med 4 § i denna lag.

34 §.

Denna lag skall vara till efterlefnad gällande från och med den 1 Januari 1888.

Föreskrifterna i lagen afse jemväl näring, som utöfvas då lagen träder i kraft; dock att firma för dylik näring må, om den brukats före lagens utfärdande, intagas i handelsregistret, ändå att den icke är så beskaffad, som i 9 och 10 §§ föreskrifves. Den i 8 § stadgade anmälningsskyldighet skall för sådan näring, vid bot som i 23 § sägs, fullgöras inom sex månader sedan lagen trädte i kraft, oberoende af anmälan, som förut kan hafva egt rum på grund af förordningarna den 28 Juni 1798, den 6 Oktober 1848 eller den 30 Maj 1879 eller lagen den 19 November 1886.

Förslag

till

Lag angående tillägg till 15 kap. Handelsbalken.

Häri genom förordnas som följer:

Hafva delegare i bolag, hvarom i 15 kap. Handelsbalken sägs, sins emellan öfverenskommit, att endast någon eller några af dem, eller endast några eller alla i förening, må handla å bolagets vägnar; och sluter någon, med vetskap derom, aftal med bolagsman, som icke är behörig att för bolaget handla, vare det aftal ej för bolaget bindande.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott
Fredagen den 6 Februari 1885,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern THEMPTANDER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre
HOCHSCHILD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA,
Friherre TAMM.

Under erinran att Kommerskollegium den 5 sistlidne December erhållit nådig befallning att inkomma med underdånigt utlåtande öfver det af särskilde komiterade utarbetade förslag till lag angående handelsregister, firma och prokura, anmälde föredragande departementschefen Statsrådet von Steyern, att Kommerskollegium uti underdånig skrifvelse den 31 sistlidne Januari — med öfverlemnande af infordrade yttranden i ämnet från Stockholms handels- och sjöfartsnämnd, handels- och sjöfartsnämnderna i Göteborg, Malmö, Gefle och Sundsvall, Stockholms fabriksförenings fullmäktige samt fullmäktige för handelsföreningen i Göteborg -- för egen del i ärendet sig utlåtitt; och hemstälde föredraganden i underdånighet, att Kongl. Maj:t behagade för

det ändamål, 87 § Regeringsformen omförmäler, öfver ifrågavarande, vid detta protokoll fogade förslag inhemta Högsta Domstolens underdåniga utlåtande.

Till denna, af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lemna bifall.

Ex protocollo
Th. Wilh. Malm.

*Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol Tisdagen den 17 November 1885.*

Första rummet.

Närvarande:

Justitieråden: OLIVECRONA,
VON SEGEBADEN,
AHLGREN,
ÖRBOM,
ÅBERGSSON.

Justitieråden *Rabe* och *Lindhagen*, hvilka öfvervarit föredragningen af nedan omförmälda lagärende, voro af sjukdom hindrade att i dess slutliga behandling deltaga.

Sedan, enligt Högsta Domstolens beslut den 23 sistlidne April, det till Högsta Domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslag till Lag angående handelsregister, firma och prokura cirkulerat emellan Högsta Domstolens ledamöter, så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande exemplar af berörda förslag bilagdt detta protokoll.

Justitierådet *Olivecrona* anförde: »Det torde tillåtas mig att först yttra mig om förslaget i sin helhet och att i sådant afseende framställa följande anmärkningar.

Bih. till Riksd. Prot. 1 Saml. 1 Afd.

»Komiterade, som haft till uppgift att utarbета, så vidt möjligt, lika lydande lagstadganden för Sverige, Norge och Danmark rörande handelsregister, firma och prokura, hafva utan tvifvel, genom det af dem uppställda, till utlåtande af Högsta Domstolen remitterade förslag till lag i nämnde ämnen, allvarligen sökt att ernå det afsedda ändamålet. Men komiterade hafva sjelfva öppet medgifvit (motiv. p. 12) »att de *olikheter*, som Danmarks och Norges *materiella* bolagsrätt företer, jemförd med Sveriges, och särskildt den omständighet, att å detta område i Sverige finnas åtminstone *delvis* uttryckliga lagbestämmelser, under det att så icke eger rum i de båda andra länderna, vållat komitén *betydliga svårigheter*»; och spåren af dessa svårigheter röja sig också mångenstädes, såsom att till allmänna bestämmelser i ett slutkapitel måst hänvisas hvad som der icke lämpligen eger plats, äfvensom att sjelfva redaktionen fått en anstrykning, som understundom icke ljuder såsom svensk språkkonstruktion. Den viktigaste delen af hela förslaget, nemligen om *firma* och *prokura*, sammanhänger på det närmaste med lagstiftningen rörande bolag, och, enligt mitt förmenande, hafva de många svårigheter, som vid lagförslagets utarbetande trädt i dagen, i väsentlig grad sin grund deri, att man begynt sitt lagstiftningsarbete i en oriktig ordning, då man börjat att lagstifta angående firma och prokura, innan man först skapat sig en fast basis för den materiella bolagsrätten i en ny, tidsenlig lag angående bolag. Och då man icke tilltrött sig att anordna en för de trenne nordiska rikena i sådant hänseende likadan lag, förefaller det vara till föga gagn att anskaffa en särskild lag angående firma och prokura, helst föreskrifterna härom, just i anledning af ofullständiga lagar om bolag i det ena eller andra riket, icke kunnat blifva enahanda. Förslagets första kapitel om handelsregister innehåller visserligen blott 4 §§, men af dessa hafva endast två i de särskilda rikenas lagstiftningar kunnat bringas till öfverensstämmelse med hvarandra. Och om man jemför de i det svenska förslaget upptagna 36 §§ med de 37 §§, som återfinnas i de norska och danska förslagen, så inskränker sig likheten till 16 paragrafer, under det att olikheterna i större eller mindre mån framträda i de återstående 21. Vid sådant förhållande synes den eftersträfvade vinsten af det samarbete, som egt rum, i förhållande till de svårigheter, som mött vid anordnandet af enahanda lagstadganden för de nordiska rikena, belupit sig till ett resultat, som i legislativt hänseende icke torde kunna betraktas såsom tillfredsställande.»

»En hvar, som förvärfvat sig närmare kännedom om den svenska privaträtten, har säkerligen iakttagit, att icke någon del deraf är så ofullständig, så i alla afseenden bristfällig, som just den, hvilken berör

bolag. Då allmänna lagen utarbetades i slutet af 17:de och början af 18:de århundradet, hade landets materiella hjulpkällor endast i ganska ringa grad hunnit att tillgodogöras, och den förening af kapital, som i våra dagar lyftat handel och industri till en så utomordentlig utveckling och bringat företag till stånd, hvarom man fordom icke hade någon aning, med andra ord: association af flere kapitalister i bolag, var då en föga anlita utväg för näringslifvets befrämjande. Deraf de torftiga stadganden i 15 kapitlet Handelsbalken angående det slag af bolag, hvars hufvudsakliga verksamhet består i handel i egentlig mening. Lagstiftaren ansåg sig säkerligen hafva gjort till fyllest, då han uppställde såsom allmän grundsats, att i dylika bolag bolagsmännen skulle stånda det strängaste ansvar eller vara solidariskt bundne i sina rättsförhållanden till främmande personer, jemte det han dertill fogade några enkla regler om bolagsmännens inbördes ställning till hvarandra. Lagstiftaren kände likväl och omförmäler äfven i 11 kapitlet 1 § Årdabalken en annan art af bolag, nemligen med begränsad ansvarighet för delegarne, hvilken uppkommer då arfvingar sluta aftal att lefva i bo oskifto, ett bolagsförhållande, som man i senare tid benämnt intressentskap, men hvarom på anförda ställe lemnats ännu knapphändigare, hufvudsakligen formella, föreskrifter. Bolag, stälde å ett visst antal *lotter*, hvad numera kallas aktiebolag med begränsad ansvarighet, hade visserligen nästan samtidigt med allmänna lagens trädande i kraft börjat komma i bruk, såsom kan ses af Kongl. Resolutionen på Assecurance Compagniets associationsregler af den 4 Juli 1739, deri det heter, bland annat, att »ingen subscribent förbinder sig att vara vidare ansvarig än för sin tecknade andel allen»; men lagstiftaren, som uppfattade grunderna för detta slag af bolag såsom hufvudsakligen hörande till den lätt föränderliga näringslagstiftningen, upptog därför icke något derom i 1734 års allmänna lag; och det har dröjt ända till 1848 innan en första, ehuru mindre fullständig, lag gifvit någon stadga åt rättsbestämmelserna rörande denna nu mera så ytterst vigtiga och framstående klass af bolag. Den svenska lagstiftaren har alltså visserligen angifvit några hufvudsakliga rättsregler i allmänna lagen angående dels handelsbolag (15 kap. Handelsbalken) och dels intressentskap (11: 1 Årdabalken), samt i 1848 års aktiebolagsförordning rörande aktiebolag. Men ju mera näringslifvet vunnit i utsträckning och betydelse, desto känbarare hafva bristerna i den existerande lagstiftningen rörande dessa tre slag af bolag framträdt. Och hvad handelsbolag vidkommer, kunna luckorna i lagstiftningen derom ingalunda anses fyllda genom de i förordningarna af den 28 Juni 1798 och den 4 Maj 1855 intagna bestämmelser. Ganska betydande in-

tressentskap hafva emellertid drifvit och drifva ännu i dag jern-tillverkning och sågverksrörelse, grufvebrytning o. s. v., utan att lagstiftaren sökt genom fasta rättsregler stadga de rättsförhållanden, som af dylika intressentskap betingas. Stora Kopparbergs Bergslag med sina 1,200 fjerdeparter eller lotter, Jernkontoret med sin betydande lånerörelse, de kommandit-bolag, som här i riket förekommit, ehuru det i lag saknas alla föreskrifter om sådana bolag (utom i afseende på enskilda sedelutgifvande banker), de bostads- och konsumtionsföreningar, hvilka här och hvar i landet uppstått och om hvilka icke sällan tvifvel yppat sig rörande deras rättsliga ställning, hänvisa alla på det tvingande behovet af en ny fullständig lagstiftning om bolag med dess särskilda arter. Erkänner man detta behof — och jag antager att en hvar jurist villigt måste göra det — torde det icke kunna nekas att det synes mindre lämpligt, ja måhända hinderligt för en fullt ändamålsenlig sådan lagstiftning att, såsom nu skett, börja med ett förslag till lag angående firma, deri det förekommer stadganden om »annat bolag (än aktiebolag) med begränsadt ansvar» (§§ 18 och 31), hvartill de norska och danska förslagen äfven räkna kommandit-bolag, innan man erhållit en lag, som bestämdt angifver grundreglerna för dylika bolag. Och såsom oformligt och förkastligt måste det, enligt min uppfattning, betraktas att här i en speciallag om firma vilja intaga bland »allmänna bestämmelser» en definition på hvad som förstås med »annat bolag med begränsadt ansvar än aktiebolag», — en definition af delvis negativt bestämmande art, som icke heller i öfrigt torde uthärda en närmare kritik, om en sådan här vore på sin plats. Ett stöd för min här uttryckta åsigt om det olämpliga att först stifta lag om firma innan man ännu derförut fått klara rättsbestämmelser angående de särskilda slagen af bolag, finner jag i det förhållande att här, i Högsta Domstolen, under den diskussion, som egt rum vid föredragningen af ifrågavarande lagförslag, den mening uttalats, att ett lagförslag om firma borde gälla, utom för aktiebolag, äfven för alla bolag, som icke äro ställda på aktier, och således äfven för alla de faktiskt för närvarande existerande talrika intressentskap, deri delegarne icke äro solidariskt ansvarige, under det att en annan motsatt åsigt äfven funnit försvarare.»

»Hvad särskildt förslagets tredje kapitel om *prokura* vidkommer, innehåller detsamma föreskrifter, som stå i strid med befintliga stadganden i 18 kapitlet Handelsbalken om sysslomannaskap och i 15 kapitlet Rättegångsbalken angående rättegångsfullmakt. Men lämpliga bestämmelser om *prokura* synas mig svårigen kunna i lag införas utan att man är beredd på en fullständig omarbetning af förstnämnda

kapitel af Handelsbalken, der eljest de enda rättsregler förekomma, som äro tillämplige på rättsförhållanden mellan hufvudman och hans ställföreträdare, då den senare sysslar på den förres vägnar.»

»Förslaget är dessutom ofullständigt, då deri icke, vare sig i början eller i slutet, angifves *hvilka* lagrum skulle genom förslagets antagande upphävas; och till följd af denna brist skulle sålunda lagtillämparen försättas i förlägenhet om hvad som vore gällande eller icke gällande i de stycken, som lagförslaget afhandlar.»

»Af alla dessa skäl hemställer jag, för min del, att ifrågavarande lagförslag icke varder föremål för proposition till Riksdagen. Oaktadt detta afstyrkande, vill jag dock icke undandraga mig att vid den granskning af förslagets särskilda paragrafer, som Högsta Domstolens ledamöter torde finna erforderlig, vid åtskilliga af dessa paragrafer yttra mig.»

Justitierådet *Örbom* yttrade: »Af den kritik Justitierådet Olivecrona underkastat förevarande förslag i dess helhet äfvensom af de anmärkningar, som inom Högsta Domstolen blifvit framställda vid detaljbestämmelser deri, lär framgå att samma förslag i väsentliga delar och särskildt hvad angår dess ställning till den svenska lagstiftningen beträffande bolag och sysslomannaskap lider af oegentligheter och brister, hvilkas afhjelpande faller utom området för den nu ifrågavarande lagstiftningsåtgärden. I ej ringa mån äro de antydda bristerna, särdeles hvad den formella anordningen vidkommer, beroende på den hänsyn, hvartill det internationella samarbetet i frågan otvifvelaktigt förpligtat. Olikheterna i de tre rikenas handels- och näringsrätt äfvensom administrativa anordningar äro emellertid så väsentliga, att den stundom vunna öfverensstämmelsen i de särskilda förslagen mången gång är endast skenbar, om ej rent af vilseledande. Hela den föreslagna inrättningen af handelsregister saknar dessutom under nuvarande förhållanden all internationel betydelse vare sig i fråga om firmaskydd eller eljest. Ett stadgande, analogt med det i 16 § varumärkeslagen af den 5 Juli 1884 förekommande om inbördes skydd för varumärken, hvilket utgjorde hufvudsakliga ändamålet med samarbetet vid sistnämnda lags förberedande, finnes icke och kan ej finnas i afseende å firma och handelsregister. Någon internationel samfärdsel såsom i fråga om vaxelrörelsen förmedlas ej heller genom förslaget. Så länge handelsrätten icke är gemensam eller i någon mån öfverensstämmande i de tre rikena, måste derföre ordnandet af handelsregistreringen och hvad dermed har gemensamhet ega ett allenast lokalt intresse för hvarje rike.»

»På grund af här ofvan i korthet antydda förhållanden anser jag

mig böra uttala såsom min åsigt, att det vore ur svensk synpunkt önskligt samt i internationellt hänseende utan menlig påföljd, om det förevarande förslaget icke för närvarande lades till grund för nådig proposition i ämnet till Riksdagen. Om och när den oundgängliga och längre uppskof icke tålande reformen af den svenska handelsrättslagstiftningen, i synnerhet beträffande bolagsrätten, kommer till företagande, skall den nu föreliggande lagfrågan lösas enkelt och säkert, utan de förvecklingar och kollisioner, som nu äro dermed förknippade. — Då, men ej förr, kan ock den tillämnade inrättningen af ett handelsregister lemna praktiska resultat, motsvarande de uppoftningar det allmänna skulle därför få vidkännas, äfvensom de ganska betungande, men, som det vill synas, af näringsidkarne sjelfve ej fullt beaktade förpligtelser med åtföljande besvär och kostnader, hvilka skulle för dem uppstå till följd af den obligatoriska anmälningen af firma m. m.»

Vid härefter företagen granskning af förslagets särskilda bestämmelser framställdes följande anmärkningar:

1 Kap.

Om handelsregister.

1 §.

Då bland bestämmelserna i detta kapitel icke borde saknas åtminstone en kortare antydan angående det territoriella område, som de af de särskilda myndigheterna förda handelsregister skulle omfatta och hvarom upplysning eljest skulle vinnas först i 14 §, hemställde Justitieråden *von Segebaden*, *Ahlgren* och *Abergsson*, att redan här måtte stadgas, att handelsregister skall föras för Stockholms stad hos Öfverståthållareembetet, för annan stad hos magistraten eller, der sådan icke finnes, hos vederbörande stadsstyrelse och för landsbygden hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

Justitierådet *Örbom* anförde: »Uti ett närmast i förslagets 1 § framträdande men på författningsens innehåll i öfrigt mycket inverkanseende, är jag af principiellt olika mening med förslagsställarne. Jag hyser nemligen den åsigt att ändamålen med det föreslagna handels-

registret icke kunna fullständigt vinnas annorledes än genom att, i likhet med hvad som skett i 1884 års lag om skydd för varumärken, uppdraga registreringen af firmaanmälningar m. m. åt en centralmyndighet för hela riket. Rätten till skydd för firma hvilar väsentligen på samma grund som enahanda rätt för varumärken och enligt 1, 4, 12 och 13 §§ i nämnda lag äro firma och varumärke i vissa hänseenden alldeles identiska. Lika litet i det ena som i det andra fallet är affärslifvet hulpet med ett firmaskydd, som icke sträcker sig utöfver de i förevarande paragraf föreslagna, mer eller mindre inskränkta registreringsdistriktens trånga gränser. Särskildt gäller detta om stadsdistrikten, der dock affärslifvet äfven för den kringliggande landsbygden i allmänhet är koncentreradt. Det finnes t. ex. icke i det framlagda förslaget något som hindrar en person, boende i närheten af en stad, att annektera en inom staden befintlig persons firma och låta den senare registreras såsom sin egen hos den registreringsmyndighet, under hvilken landsbygden hör. Derefter kan han, på sätt af förslaget 14 § framgår, utan vidare anmälan drifva sin rörelse i staden och huru många andra kommuner som helst allenast han låter den mer eller mindre skenbara ledningen af rörelsen bibehållas inom landskommunen, hvarvid han dock kan uppgifva postadress inom staden. Inom samma affärsområde kunna således olika personer använda samma behörigen men på olika ställen registrerade firma och faran af missbruk i detta hänseende är desto större som, efter hvad jag framdeles vid 8 § får tillfälle att närmare påpeka, lagstiftningen icke för närvarande eller enligt förslaget lägger något hinder i vägen för den, som af en eller annan orsak vill utbyta sitt eget namn emot en annans, för att under detta antagna namn anmäla sig till firmaregistrering. Dylika uppenbara missbruk eller missförhållanden är det väl den föreslagna lagens uppgift att söka förebygga. Skulle den ordna registreringen så, att åtskilliga af de mest skriande missbruken kunna fortfa, är det sannerligen svårt att inse hvartill hela den föreslagna apparaten med ty åtföljande kostnader och besvär egentligen tjénar.»

»Genom att uppdraga registreringen åt en centralmyndighet varder firmaskyddet effektivt för hela riket och missbruken förekommas helt och hållet. Dessutom medför centralregistreringen andra väsentliga fördelar. Registreringen utföres bättre och mera planmessigt samt kan lättare kontrolleras från det allmännas sida, särskiljandet af liknande firmor sker säkrare, större öfverskådlighet beredes, upplysningar och bevis kunna lättare erhållas samt kostnaderna så väl för det allmänna som för de enskilda kunna nedbringas till ett minimum. I synnerhet blifva dessa fördelar påtagliga, om registreringsbestyret öfverlemnas

åt samma myndighet, som enligt varumärkeslagen redan har att registrera firman när den tjänar såsom varumärke. Särskildt bör ock påpekas att mångskrifveriet i möjligaste mätto inskränkes, då en enda myndighet och ej hundratals sådana få ifrågavarande bestyr.»

»De skäl, som i förslagets motiv (pag. 14) anföras emot central- och för lokalregistrering, synas mig ej öfvertygande. I främsta rummet åberopas den »vidsträckt anmälningsskyldigheten», hvarmed torde menas att antalet af anmälningsskyldige eller af fall, hvarom anmälan skall ske, är betydande. Uppenbart lär emellertid vara att för hvarje enskild person är anmälningspligten hvarken mer eller mindre betungande derföre att äfven andra personer äro underkastade densamma. Föga mera afseende förtjenar det jemväl åberopade skälet att i vissa trakter långa afstånd och mindre utvecklade kommunikationer skulle kunna vålla betänkligt dröjsmål med registreringen, hvarvid särskildt påpekas olägenheten deraf i fråga om återkallandet af registrerad prokura. Med anmärkning att enligt min åsigt registrering af prokura ej bör lagstadgas, får jag dessutom erinra att, då prokuran eger sin egentliga betydelse för det stora rörliga affärslifvet, de fall måste blifva ytterst sällsynta, då prokura behöfver användas i dylika aflägsna bygder, der säkerligen andra slag af sysslomanna- eller disponentfullmakter äro till fyllest. Fullt hållbart är icke heller det anförda skälet att genom den föreslagna anordningen möjlighet blifvit beredd att låta den vanliga, d. v. s. den i 1864 års näringsfrihetsförordning påbjudna anmälan uppgå i anmälan af firma. Något sådant låter sig icke för närvarande lagligen göra, ty dessa båda anmälningar förutsätta olika anmälningskrifter, hvilka väl i regeln emottagas af samma myndighet, men handläggas såsom skilda ärenden enligt olika grunder. I afseende åter å hela den stora mängd af näringsidkare, som redan är i utöfning af rörelse, då den nya lagen om skyldighet att anmäla firma träder i kraft, lika som i afseende å alla framtida förändringar af anmäld firma till följd af dödsfall, öfverlåtelse, rörelsens förändrande eller förflyttning till annan ort m. m., är det efter min åsigt både enklare, billigare och säkrare för de anmälningspliktige äfvensom för allmänheten mera betryggande att registreringen sker hos en enda myndighet. Olägenheterna af stora afstånd och bristfälliga kommunikationer undanröjas säkerligen helt och hållet, om, såsom på annat ställe förordas, det varder anmälningspliktige tillåtet att i öfverensstämmelse med hvad som stadgas i 3 och 5 §§ varumärkeslagen i betaldt bref till registreringsmyndigheten insända anmälningsskriften och tillika myndigheten åläggas att, om fullständig adress uppgifvits, med posten öfversända skriftligt intyg om anmälningens emottagande äfvensom, när registrering

vägrats, underrättelse derom. Men, äfven om någon ringa olägenhet kvarstode för vissa undantagsfall, hvilka torde reducera sig dertill att en eller annan person, som i en aflägsnare bygd ämnar börja landt-handel, nödgas dröja dermed några dagar eller veckor, beroende på postgången till hufvudstaden, torde det väl icke vara lämpligt att hela det öfriga riket och särskildt de egentligen industriella och handels-idkande bygderna gå miste om den anordning med centralregistrering, som erbjuder öfvervägande fördelar, derest ett verkligt och ej blott otillräckligt eller skenbart firmaskydd eftersträfvast.»

»I förslagets motiv andrages vidare såsom en med centralregistre-ringen förknippad olägenhet, att man ej med samma lätthet kan i den ort, der rörelsen drifves, eller annan närbelägen ort taga kännedom om utseendet af namnunderskrifterna af dem, som ega att teckna en firma. För min del kan jag dock ej fatta i hvad mån den å anmäl-ningsskriften eller i registret befintliga underskriften kan i och för sig utgöra hinder mot förfalskning af firmans namn. Likaväl kan signa-turen blifva en vägledning för förfalskare som ett skydd för tredje man; och hvad det beträffar att allmänheten skulle bereda sig en dy-lik trygghet genom att i särskilda fall jemföra namnteckningarna, har jag svårt att tro, att affärsverlden skulle vilja och kunna underkasta sig tidsutdräkten och besväret af en i regeln gagnlös och stundom, derest firmatecknaren under tidens lopp något förändrat sin stil, all-deles vilseledande granskning. Frågan huruvida förfalskning egt rum eller icke lärar i allt fall vara beroende på andra omständigheter än den större eller mindre öfverensstämmelsen med signaturen å anmäl-ningsskriften.»

»På här ofvan anförda grunder och då, hvad särskildt angår aktie-bolags, af Kongl. Maj:t fastställda firma, lokalregistrering synes onödig och otjenlig, anser jag mig böra afstyrka den i 1 § föreslagna an-ordning af registreringsmyndigheten och i stället förorda att registre-ringsbestyret öfverlemnas åt en centralmyndighet, helst densamma som fått sig uppdragen registrering af varumärken; och får jag till antydning om förfarandets iurättning i sådan händelse allenast hän-visa till följande paragrafer i varumärkeslagen, nemligen 2 §, 3 § 1 och 3 punkterna, 4 § under 2 och 5 samt 5, 6, 10, 11 och 17 §§, hvilka i analoga eller tillämpliga delar torde lemna erforderlig ledning i detta hänseende.»

Justitierådet *Olivecrona* yttrade: »I hufvudsak instämmer jag i den af Justitierådet *Örbom* uttalade mening om det olämpliga i det förslag, som innehålles i § 1, hvarigenom mer än hundra särskilda myndig-

heter i riket skulle komma att taga befattning med upprättandet af lika många särskilda handelsregister. Att ett *enda* för hela Sverige existerande sådant register, anordnad af en centralmyndighet i hufvudstaden, hvartill den, hvilken registrerar varumärken, synes mest passande, möjligen blefve af gagn, vill jag icke bestrida, derest detsamma ändamålsenligt uppställes. Om ett utdrag deraf i tryck årligen publicerades, kunde detsamma tjena affärsverlden såsom en allmän svensk *handelskalender*.»

2 §.

Enär lagförslaget icke innehölle någon föreskrift om hvad som icke må i handelsregistret intagas, samt en i öfrigt riktig anmälan icke syntes böra förkastas allenast därför, att den innehölle en eller annan öfverflödig uppgift, ansåg *Högsta Domstolen* orden »eller förekommer i anmälan något, som ej må i registret intagas» kunna utslutas. Det låge i sakens natur, att i sjelfva registret icke borde intagas annat än sådant, som enligt lagens föreskrifter må till registret anmälas.

Som innehållet af denna paragraf hänförde sig till bestämmelser, hvilka först längre fram i lagen meddelades, och vore af beskaffenhet, att kännedom om nämnda bestämmelser deri förutsattes, ansågo Justitieråden *Olivecrona* och *Örbom*, att det i paragrafen meddelade stadgande lämpligare hade sin plats efter de bestämmelser, hvilka dermed åsyftades.

3 och 4 §§.

Justitierådet *Olivecrona* anförde: »Skulle en centralregistreringsmyndighet för hela riket i hufvudstaden anordnas, torde föreskrifterna om kungörandet af anmälningar till handelsregistret böra undergå den ändring, att publikationen skall ske utom i allmänna tidningar (Post och Inrikes tidningar) äfven i den eller de tidningar i orten, der länskungörelser pläga offentliggöras.»

Justitierådet *Örbom* hänvisade till det af honom vid 1 § afgifna yttrande, enligt hvilket kungörandet af registreringsanmälningar borde ordnas i enlighet med 6 § i varumärkeslagen.

2 Kap.

Om firma.

5 §.

Justitierådet *Olivecrona*, som vid 2:dra och 3:dje kapitlen (§§ 5—30) om firma och prokura åberopade hvad han redan anfört såsom skäl att afstyrka det remitterade förslagets läggande till grund för proposition till Riksdagen, tillade:

»Att enskilda personer, som vilja idka handel eller utöfva yrken, skola vara pliktige att till handelsregistret uppgifva sina namn såsom firma, synes mig vara utan allt gagn, så länge det står en hvar fritt att, efter behag, förändra rättskrifningen af sitt eget namn eller antaga nytt sådant och när som helst åter ombyta detta. Det olämpliga i sådan anmälan, hvarom här och i §§ 1 och 15 säges, visar sig äfven deraf, att om en enskild näringsidkare väl anmält sig till drifvande af handel eller näringsyrke, men sedermera icke brytt sig om någotdera, så kommer likväl hans namn eller firma att qvarstå i handelsregistret och möjligen hindra andre personer att begagna samma namn såsom firma.»

Justitierådet *Örbom* anförde: »För min del anser jag det vara ur rättslig synpunkt både oegentligt och onödigt att enskild person, som idkar näringsyrke ensam utan bolagsmän och med användande allenast af egna för- och tillnamn, skall, såsom förslaget innehåller, vid ansvarspåföljd vara pliktig att anmäla dessa namn, såsom om de utgjorde en firma. För honom åtminstone borde dylik namnanmälan icke vara obligatorisk utan endast fakultativ för den händelse, att han ansåge sig behöfva firmaskydd för sitt namn. Då likväl den vidsträcktare anmälningsskyldigheten, ehuru besvärlig och kostsam, icke synes väcka anstöt hos handelsidkarne sjelfva och för samhället i öfrigt är oskadlig, finner jag mig sakna anledning att hemställa om ändring af förslaget derutinnan.»

Beträffande frågan huruvida skyldighet att anmäla firma skulle, såsom förslaget innebar, åläggas fartygsrederier, erinrade *Högsta Domstolen* att föreskriften angående viss firmas antagande syntes mindre väl lämpa sig för berörda näring, då flertalet vid dess utöfvande ingångna förbindelser torde afslutas af fartygets förare och häfta allenast vid fartyg och frakt, samt att dessutom en ganska vidsträckt anmälningsskyldighet redan enligt nu gällande föreskrifter ålåg fartygs-

egare, hvarigenom tillfälle bereddes allmänheten till erhållande af huf-sakligen samma upplysningar, som genom anmälan till handels-registret skulle vinnas.

Derest någon anmälningsskyldighet, utöfver hvad sålunda vore föreskrifvet, möjligen kunde finnas böra fartygsredare åläggas, syntes densamma stå i det samband med de ämnen, som tillhöra sjölagens område, att frågan derom svårligen torde kunna behandlas annat än i sammanhang med sagda ämnen.

På dessa grunder och enär det norska och danska förslaget undantagit rederirörelse från de anmälningspligtiga yrkena och följakt-ligen den önskan, som eljest kunde hysas att erhålla en lagstiftning, såvidt möjligt är, öfverensstämmande med Norges och Danmarks, icke kunde åberopas såsom skäl för ifrågavarande föreskrifts införande, hemstälde *Högsta Domstolen*, att fartygsredare och rederier måtte från den föreslagna anmälningsskyldigheten undantagas, hvilket undantag dock icke borde gälla för rederi, som är aktiebolag.

Vidare och då till förebyggande af de förvecklingar, som skulle uppkomma, i händelse aktiebolag redan innan stadfästelse å dess bolags-ordning af Kongl. Maj:t meddelats blefve såsom sådant i handels-registret antecknadt, men stadfästelse sedermera uteblefve, det torde finnas nödigt att, såsom gällande i afseende å denna lags samtliga föreskrifter angående aktiebolag, fastställa den grundsatsen, att aktie-bolags firma icke må till införande i handelsregistret anmälas, förrän Kongl. Maj:ts stadfästelse å bolagsordningen erhållits, hemstälde *Högsta Domstolen*, att för sådant ändamål i denna § måtte meddelas ett ut-tryckligt förklarande derom, att med aktiebolag åsyftades sådant bolag, som på grund af gällande lag om aktiebolag erhållit Konungens stad-fästelse å sin bolagsordning.

I afseende å redaktionen af denna paragraf erinrade *Högsta Dom-stolen*, att, då vid en rörelses bedrifvande äfven andra underskrifter förekomme än å »afhandlingar», detta ord borde utbytas mot ett mera omfattande uttryck, och att då i afseende å bolag, som icke är aktie-bolag eller eljest försedt med särskild styrelse, hvarje bolagsman skulle vara ansvarig för anmälningsskyldighetens fullgörande, orden »ehvad det är enskild man eller bolag» i första stycket torde böra uteslutas och i dess ställe ett tillägg fogas till andra stycket, utmär-kande att det för andra, än der nämnda bolag ålåge hvarje bolagsman att verkställa föreskrifven anmälan af bolagets firma; äfvensom och då *Högsta Domstolen*, på sätt dess anmärkningar i anledning af näst-följande paragraf närmare komme att utvisa, ansåg alla de i förslaget förekommande särskilda bestämmelser rörande sådana bolag med be-

gränsadt ansvar, som icke äro aktiebolag, böra utgå, följaktligen äfven de i andra stycket af denna paragraf efter »bolag» tillagda ord, som utmärka den begränsade ansvarigheten, borde i öfverensstämmelse med nämnda åsigt uteslutas.

6 §.

I afseende å första stycket hemställde *Högsta Domstolen*, att orden »slägtnamn (borgerliga namn)» måtte utbytas mot »tillnamn», såsom ett egentligare uttryck för hvad bestämmelsen afsåg att beteckna.

Då något giltigt skäl icke torde kunna anföras för tillåtelsen att, i strid mot hvad eljest vanligen vid underskrifter brukas, uti en enskild näringsidkares firma använda endast tillnamnet, utan det fast hellre vore mera öfverensstämmande med grundsatsen att sanningen såvidt möjligt är bör vid firmas antagande göra sig gällande, om bruket af tillnamn utan förnamn blefve förbjudet, ansåg *Högsta Domstolen* att förslagets bestämmelse i första punkten borde ändras derhän, att enskild näringsidkares firma skall innehålla hans tillnamn med åtminstone ett förnamn, vare sig med eller utan förkortning.

I anledning af andra stycket kom under öfvervägande, huruvida den skilnad, förslaget i denna och följande paragraf upptagit och i 31 § närmare utvecklat emellan å ena sidan handelsbolag och å andra sidan sådant bolag med begränsadt ansvar, som icke är aktiebolag, borde, sedan rederibolagen, såsom ofvan är nämndt, ansetts böra från lagen undantagas, ändock qvarstå, hvarvid Justitieråden *von Segebaden*, *Ahlgren*, *Örbom* och *Abergsson* förenade sig om följande yttrande:

Om man undantager rederibolag och enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, af hvilka de förra enligt *Högsta Domstolens* åsigt och de senare enligt det derutinnan af *Domstolen* gillade förslaget skulle från förevarande lag uteslutas, har den svenska lagstiftningen stadganden endast angående två slag af bolag för drifvande af handel eller annan näring, nemligen de bolag, som i 15 kap. Handelsbalken omförmälas, och aktiebolag. Lagstiftningen innehåller således, med undantag för aktie- och rederibolag, inga bestämmelser vare sig angående den form, under hvilken andra bolag med begränsadt ansvar skulle kunna bildas, eller om andra förutsättningar, under hvilka ett sådant begränsadt ansvar skulle förefinnas, eller om beskaffenheten af en sådan begränsning. Om man också icke på grund af den ofullständiga utveckling, vår bolagsrätt hittills i lagstiftningen vunnit, anser sig böra afstyrka detta förslags framläggande innan de

antydde bristerna först blifvit afhjelpta, torde det dock vara af vigt att tillse, att bestämmelser icke inflyta i denna lag, hvilka sakna den grund i vår gällande lagstiftning, förutan hvilken någon tillämpning af dem svårigen lär kunna ega rum. Det torde vara uppenbart, att då det icke kan åt delegarne i ett bolag öfverlätas att, utan afseende å arten af sin rörelse eller andra förhållanden, som må kunna på ansvarigheten hafva inflytande, bestämma vidden af den ansvarighet, som mot dem skulle kunna göras gällande, vore registreringsmyndigheten, i saknad af lagbestämmelser, som uppdraga en bestämd gräns emellan handelsbolag och bolag med begränsadt ansvar, utsatt för olösliga svårigheter vid den pröfning, henne åligger i fråga om såväl beskaffenheten af det anmälda bolagets firma, som de uppgifter, bolaget skulle vara pliktigt att meddela. Då dertill kommer, att förslaget, till följd af svårigheten att i verkligheten uppdraga gränsen emellan handelsbolag och ifrågavarande bolag med begränsadt ansvar, icke kunnat ålägga dessa senare att i sin firma särskildt utmärka, att ansvarigheten är begränsad; då sålunda ingenting skulle hindra ett dylikt bolag att, allenast rörelsens art utmärktes, i sin firma begagna personnamn och sålunda till allmänhetens förvillande uppträda såsom solidariskt ansvarigt bolag, utan att i sjelfva verket vara ett sådant; och då slutligen i följd af ofvan antydde svårigheter ej heller handelsregistret skulle kunna lemna tillförlitlig upplysning om verkliga förhållandet, ansågo Justitieråden tillräckliga skäl förefinnas för att i denna lag upptaga endast två slag af bolag, nemligen aktiebolag och bolag, som icke äro aktiebolag, att följaktligen såväl 18 och 31 §§ som öfriga bestämmelser i förslaget, hvilka särskildt angå sådana bolag med begränsadt ansvar, som icke äro aktiebolag, böra derur utgå och att deremot stadgandena angående handelsbolag böra gälla hvarje bolag, som icke är aktiebolag, i öfverensstämmelse hvarmed förslaget alltså enligt bemälde Justitieråds åsigt borde i dessa delar ändras.

Justitierådet *Abergsson*, med hvilken Justitierådet *Örbom* instämde, yttrade vidare: »Ehuru jag sålunda icke kunnat tillstyrka att mera än ett slag af bolag, förutom aktiebolag, i denna lag upptages, har jag dock, med hänsyn till rådande förhållanden här i landet och den vidsträckta frihet vid bildande af firma, som hittills förefunnits, ansett ett undantag böra medgifvas från förslagets stadgande i fråga om beskaffenheten af firma för bolag. Enligt förslaget skulle handelsbolags firma och enligt Högsta Domstolens fleste ledamöters ofvan uttryckta åsigt firman för hvarje annat bolag än aktiebolag innehålla namnet å minst en af bolagsmännen, således vara s. k. personfirma; men från

berörda föreskrift synes dock undantag kunna och böra göras till förmån för vissa till förädling af naturprodukter inrättade verk, som vanligen stå i förening med produktionen af råämnena eller äro i besittning af den mark, der dessa förefinnas eller framalstras, såsom bergverk, sågverk, mejerier med flera, så att sådana bolag må, efter särskildt tillstånd af Kongl. Maj:t, tillåtas begagna och låta registrera firma, upptagande benämningen å det slag af rörelse, som drifves, i förening med namnet å det ställe, der rörelsen utöfvas.»

8 §.

Justitierådet *Örbom* anförde: »Redan vid 1 § har jag erinrat derom att den svenska lagstiftningen lider af en betänklig brist på bestämmelser angående namnförändringar, när antagandet eller användandet af annat eller annans namn icke skett under omständigheter, som föranleda till tillämpning af 22 kap. 1, 7 eller 8 §§ strafflagen, eller ock 12 eller 13 § varumärkeslagen. Vid sidan af dessa rent straffbara åtgöranden förekommer nemligen att ombyte af namn, d. v. s. vanligen antagande af nytt tillnamn, men stundom äfven af både för- och tillnamn, eger rum, utan att brottslig afsigt uppenbart föreligger. Att dylika fall äro ganska allmänna framgår bland annat af de talrika annonser om namnförändringar, som förekomma i Post- och Inrikes tidningar. Personen i fråga synes anse att genom en dylik publikation all rättfärdighet är uppfylld och att det nya namnet derefter är hans rätta namn, som lagligen må användas vid kyrko- och mantalsskrifning m. m. d.»

»Uppenbarligen kunna dylika namnförändringar föranleda till betänkliga förvecklingar i många hänseenden. Särskildt gäller detta i afseende å nu förevarande lagstiftningsområde, derest det antagna namnet alldeles eller väsentligen liknar en handels- eller fabriksidkares och följaktligen, användt såsom firma eller varumärke, bibringar allmänheten oriktig föreställning om innehafvarens person samt förskaffar honom kunder och kredit, som han eljest ej skulle hafva erhållit. Om och i hvad mån, hvad varumärken angår, sådant förfarande hemfaller under den i 12 § varumärkeslagen intagna straffbestämmelsen för den, som obehörigen använder annans namn eller firma såsom varumärke, är här ej stället att afgöra. Men om t. ex. A. antager B:s tillnamn och använder det såsom firma i andra fall, såsom t. ex. till skylt å sin handelsbod eller eljest i rörelse, hvartill han under det antagna namnet utverkat sig tillstånd, är antagligen namnbytet legalt oåtkomligt.»

»Enligt hvad författarne af förevarande förslag sjelfva medgifva,

innebär förslaget, i saknad af lagstiftning om namnbyten, ej tillräcklig säkerhet mot missbruk af ifrågavarande slag. Den nya firmalagen, som ej är behöflig emot den hederlige näringsidkaren, hvilken naturligtvis sjelfmant undviker allt som kan leda till namnförvexling, måste vara förnämligast riktad emot missbruken, men skulle således derutinnan väsentligen blifva en tom bokstaf. Vid sådant förhållande och då saken blir ännu sämre om missbruken legaliseras genom de obehörigen antagna namnens registrering i firmaregistret, hvartill särskildt 36 § lemnar tillåtelse, kan jag ej biträda komiterades möjligen formelt rigtiga men materiellt ohållbara åsigt, att omförmälda brist på lagbestämmelser i ämnet tills vidare kan lemnas oafhulpen, utan föranlåtes att hemställa det nödiga lagstiftningsåtgärder i omförmälda hänseende vidtagas innan eller samtidigt med utfärdandet af ny firmalag.»

»Enligt hvad jag vid 1 § anført, anser jag firmaskyddet icke böra vara inskränkt inom kommunen, hvadan de i förevarande § befintliga bestämmelser i sådant syfte böra utgå såsom olämpliga. Äfven om skyddet icke, såsom jag hemställt, utsträcket till hela riket i sammanhang med registreringens öfverlemnande åt en centralmyndighet, bör dock detta skydd åtminstone alltid gälla inom *hela* registreringsdistriktet, detta må blifva större eller mindre. Registreringens uppställning hos Konungens Befallningshafvande efter kommunerna inom länet ökar dessutom besväret utan något gagn.»

Justitierådet *Olivecrona* instämde i det hufvudsakliga af hvad Justitierådet *Örbom* anført.

Hvad angår bestämmelsen att i firma ej må omnämnas företag, som ej angår eller angått rörelsen, ansåg *Högsta Domstolen* redaktionen böra något förändras. Den norsk-danska texten (»Ej heller maa et Firma indeholde nogen Angivelse af Foretagender, der ikke staa eller have staaet i Forbindelse med Forretningen») syntes bättre återgifva meningen. Å ena sidan borde stadgandet icke blott afse det första valet af benämning för firman, utan äfven häntyda på skyldigheten att vid förändring af rörelsen äfven förändra firman, så att den icke på ett vilseledande sätt angifver affärens beskaffenhet; men å andra sidan borde stadgandet formuleras så, att firman icke behöfde förändras i andra fall, än då en väsentlig förändring af rörelsen egt rum, t. ex. då firmans innehafvare helt och hållet ombytt verksamhet och upphört med den rörelse, som i firman angifves.

9—11 §§.

Enär det icke torde vara skäl att, i händelse en man öfvertager en rörelse, som hans hustru under deras äktenskap börjat drifva, för-

mena honom att, om han så önskar, begagna hennes firma, utan fast hellre samma grund synes förefinnas för ett medgifvande i detta fall, som för tillåtelsen till firmans oförändrade begagnande i fall en man fortsätter hustruns före äktenskapet drifna rörelse, hemstälde *Högsta Domstolen*, att bestämmelsen härom måtte ändras derhän, att man, som fortsätter hustruns före eller under äktenskapet drifna rörelse, må begagna firman oförändrad.

Derjemte yttrade Justitierådet *Örbom*, med hvilken Justitierådet *Olivecrona* instämde: »De i dessa §§ meddelade föreskrifter om firmas öfvergång eller öfverlåtelse stå icke i öfverensstämmelse med varumärkeslagens grunder för det fall, då firma är registrerad så som varumärke. Särskildt eger en bestämd olikhet rum emellan nämnde lags 8 § samt förslagets 11 §, föranledande dertill att vid öfverlåtelse t. ex. af en fabriksaffär den gamla firman, betraktad såsom varumärke, kan öfverlåtas oförändrad men såsom benämning på affären i dess helhet måste förändras.»

»På detta förhållande, hvars verkningar för affärslifvet svårligen kunna vara gagneliga, har jag ansett uppmärksamheten böra fästas på det att, om så finnes nödigt, rättelse må ske.»

»Om betydelsen och tillämpningen af 9—11 §§ får jag tillfälle att vidare uttala mina åsikter vid 19 §, men anser mig böra erinra att, då sterbhusdelegare, hvilka, på sätt 5 § i Kongl. förordningen den 18 Juni 1864 medgifver, fortsätta rörelsen under ett år, dervid äro att anse såsom varande icke i »handelsbolag» utan i bo oskifta, följaktligen i 9 § torde böra särskildt utmärkas att de ändock under nämnda tid ega använda firman oförändrad.»

12 och 13 §§.

Då de här meddelade föreskrifter skulle kunna uppfattas såsom medförande den, enligt hvad förslagets motiv utvisa, dermed icke afsedda materiella rättsverkan, att en underskrift, som icke skett i öfverensstämmelse med nämnde föreskrifter, skulle sakna bindande kraft, och då stadgandet, äfven om deråt gäfves en form, som i nämnda afseende uteslöte hvarje tvifvel, dock, i saknad af ansvar eller annan påföljd för underlåtenhet att iakttaga detsamma, skulle innebära en ordningsföreskrift, som icke stode i öfverensstämmelse med gällande lags grunder i afseende å så väl handels- som aktiebolags firmateckning och följaktligen ej heller borde i förevarande lag upptagas, funno Justitieråden *Olivecrona*, *von Segebaden*, *Ahlgren* och *Örbom* dessa §§ böra ur förslaget utgå.

Justitierådet *Abergsson* anförde: »I 15 kap. 2 § Handelsbalken stadgas, att delegare i handelsbolag skola svara, en för alla och alla för en, till den handel som för bolaget slutes. Samma § och 3 § i nämnda kapitel innehålla, att, om försträckning lemnats bolagsmännen eller penningar anförtratts bolaget, men någon af bolagsmännen reser bort, blir fattig eller viker undan, fordringsegaren kan hålla sig till de öfriga bolagsmännen. Dessa stadganden innebära, att samtliga delegarne äro solidariskt ansvarige för bolagets förbindelser, men innehålla icke föreskrift, huru bolagets förbindelser skola afslutas, huruvida ett aftal för att blifva för bolaget förbindande skall vara å bolagets sida ingånget af samtliga delegarne eller kan slutas af allenast en eller några delegare å bolagets vägnar. Det har emellertid ansetts vara med lagens mening öfverensstämmande, att i ett handelsbolag hvarje delegare är behörig att sluta handel och upplåna penningar för bolagets räkning och att, derest bolagsmännen öfverenskommit om någon inskränkning i den enes eller andres behörighet härutinnan, sådan öfverenskommelse icke medför någon verkan mot tredje man. Om bolagsman, i strid mot delegarnes öfverenskommelse, för bolagets räkning upplånar penningar af tredje man, som är i god tro, blifver bolaget i dess helhet ansvarigt för låneförbindelsens infriande hos långgivaren, och de öfrige bolagsmännen få, i händelse af förlust, vända sig med anspråk på skadeersättning mot den delegare, som sålunda handlat i strid med bolagsmännens sins emellan träffade öfverenskommelse (15 kap. 5 § Handelsbalken).»

»Då emellertid krediten, på samma gång den kan vara en mäktig häfstång för all slags affärsverksamhet, äfven medför de största vådor, i fall den icke begagnas med klokt förutseende, torde det ofta inträffa, att personer, som bilda bolag i fullt förtroende till hvarandras skicklighet i en viss affärgren, men icke hafva samma tillit till alla delegarnes förmåga såsom ledande finansmän, önska inskränka hvarandras eller någonderas behörighet att handla å bolagets vägnar så, att endast vissa delegare hvar för sig eller endast alla eller vissa delegare i förening blifva behöriga att å bolagets vägnar anlita krediten (under-teckna vexaslar och reverser). Efter min uppfattning hafva komiterade med nu föreliggande lagförslag afsett att bereda möjlighet för handelsbolag att, med rättslig verkan gent emot tredje man, sålunda inskränka sina delegares behörighet. Den inom bolaget träffade öfverenskommelsen skulle, sedan den blifvit genom anmälan till handelsregistret kungjord, blifva jemväl för tredje man gällande. Skyldigheten att anmäla öfverenskommelsen finnes nemligen stadgad i förslagets 16 §. Försummas sådan anmälan kan öfverenskommelsen icke mot tredje

man åberopas (21 §). Från det ögonblick åter, då anmälan skett och kungörelse derom ågått, skulle enligt sistnämnda paragraf bolagets kreditgifvare anses ega vetskap om öfverenskommelsen.»

»Från kreditgifvares synpunkt synes visserligen denna anordning icke fullt tillfredsställande. Om de efter den nya lagens införande skulle vara försäkrade mot all risk uti ifrågavarande afseende, skulle de icke kunna afsluta en enda lånetransaktion med handelsbolag eller öfvertaga ett sådant bolags vaxel, utan att genom efterforskning i handelsregistret förvissa sig, att den, som å bolagets vägnar verkstälde upplåningen eller påtecknat vaxeln, varit dertill behörig. Forskningen i handelsregistret borde hvarje gång förnyas, eftersom ändring i en gång anmältd förhållande när som helst kan anmälas och inregistreras (19 §) och således en bolagsman, som ena dagen varit behörig att teckna bolagets firma, en annan dag kan, till följd af mellankommen inskrifning i handelsregistret, sakna sådan behörighet. I praktiken skulle det sannolikt komma att blifva förhållandet, åtminstone affärsmän emellan, att kreditgifvaren i allmänhet förlitade sig på firmatecknarens uppgift om sin behörighet, ja till och med på lösa antaganden härom, och hellre löpte den härmed förenade risk att för betalnings utfående få hålla sig till firmatecknaren ensam, än underkastade sig besvär och kostnader för inhemtande af upplysningar ur handelsregistret. Endast den misstänkte, möjligen någon gång den okände, komme att blifva tillbakavisad, men vore då i tillfälle att, genom att förskaffa sig utdrag ur handelsregistret, styrka sin behörighet att teckna det uppgifna bolagets firma. Hufvudsakligaste fördelen med den föreslagna anordningen skulle således vara, icke att bereda kreditgifvaren bekvämhet och trygghet, utan att gifva handelsbolagen tillfälle att, med rättslig verkan mot tredje man, inskränka sina delegares rätt till firmateckning.»

»Då emellertid jemväl det på föranstaltande af Stockholms handels- och sjöfartsnämnd år 1877 upprättade lagförslag i ämnet, i hvars uppgörande, bland andre, två framstående bankmän deltagit, utgår från grundsatsen, att behörigheten att ensam eller jemte annan teckna firma vinnes genom anmälan till handelsregistret, som skulle ega vitsord i fråga om sådan behörighet,

då ingen af de kommersiella föreningar och nämnder, hvilka öfver nu föreliggande förslag meddelat utlåtande, yttrat någon betänklighet mot förslagets grundprincip i denna del,

och då den åsyftade anordningen kan ur rättsteoretisk synpunkt försvaras,

har jag för min del icke något att erinra deremot, att, i sammanhang med den föreslagna lagen, varder, med ändring i hvad 15 kapitlet Handelsbalken innehåller häremot stridande, stadgadt, att handelsbolag kan, med rättslig verkan mot tredje man, genom inregistrerad öfverenskommelse inskränka sina delegares behörighet att teckna firma, så att bolagets förbindelser eller vissa slag af bolagets förbindelser kunna undertecknas endast af vissa delegare, hvar för sig eller i förening, eller endast af alla delegarne i förening. Dock bör ett stadgande härom inflyta i en särskild paragraf eller möjligen i en särskild lag, och icke, såsom i förslaget skett, rättigheten för bolag att sålunda inskränka sina delegares rätt till firmateckning antydvas (12 och 16 §§) såsom redan varande i lag medgifven.»

»Men om den nya lagen kommer att upptaga denna grundsats, synes mig, såsom en nödvändig följd häraf, böra deri införas en ordningsföreskrift i det syfte, som med förslagets 12 § 1 mom. afses; och vill jag endast mot förslagets formulering i denna del anmärka, att föreskriften bör göras mera allmängiltig, hvarigenom skyldigheten att jemte bolagets firma underskrifva jemväl firmatecknarens namn komme att ega rum i alla de fall, då delegare i handelsbolag träffat aftal om inskränkning i deras rätt att teckna bolagets firma, således icke blott då signaturen tillkommer endast vissa bolagsmän i förening, utan äfven då bolagets förbindelser eller vissa slag af bolagets förbindelser kunna undertecknas endast af vissa delegare hvar för sig, eller endast af alla delegarne i förening.»

»En sådan ordningsföreskrift bör icke formuleras eller tydas så, att en förbindelse, hvilken icke blifvit i öfverensstämmelse dermed underskrifven, skulle, oansedt firmateckningen ostridigt eller bevisligen verkstälts af behörig person, sakna giltighet. Det kan visserligen anmärkas att föreskriften skulle sakna betydelse, om hvarken civil eller kriminel påföljd för underlåtenhet att åtlyda densamma blefve stadgad, men å andra sidan erinras, att våra lagar innehålla många dylika nyttiga anvisningar, tjenande icke blott att ställa lagen sjelf i dess rätta ljus, utan äfven att befordra en förståndig ordning, hvilken till följd af sin egen ändamålsenlighet småningom öfvergår till allmän sedvänja, utan att bötesansvar behöfver anlitas.»

»Hvad aktiebolag beträffar hörer det jemväl till god ordning, att de, som äro berättigade att teckna firman, tillika underskrifva sina namn, hvadan det i 2:dra mom. af 12 § föreslagna stadgande derom af mig lemnas utan anmärkning.»

»För min del lemnar jag 13 § utan anmärkning.»

14 §.

Då enligt af Justitiedepartementet införskaffade upplysningar alla köpingar i riket med undantag af tvenne lära vara af stad fullkomligt oberoende och det förhållande, hvari nämnda två köpingar stå till vissa städer, icke synes vara af beskaffenhet att utgöra grundad anledning till meddelande i afseende å köpingar af olika föreskrifter rörande stället för anmälan om firma, hemställde *Högsta Domstolen*, att sådan anmälan för rörelse, som drifves i köping, ehvad denna vore af stad beroende eller icke, skall ske hos samma myndighet, som eger upptaga anmälan om firma för rörelse, som drifves å landet.

Justitieråden *Olivecrona, von Segebaden, Ahlgren* och *Åbergsson*, den förstnämnde under åberopande af hvad han vid 1 § angående en centralregistreringsmyndighet yttrat, ansågo, att för underlättande af det besvär, de ifrågasatta anmälningarna komme att medföra, det borde kunna tillåtas den anmälningsskyldige att, under förutsättning att hans underskrift vore af vittnen styrkt, med posten insända sin anmälan till registreringsmyndigheten och att deremot i sådant fall den rättighet förslaget medgifvit, att få anmälan för rörelse å landet genom kronofogde eller annan särskildt förordnad person till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insänd, skulle kunna undvaras.

Justitierådet *Örbom* yttrade: »I afseende å denna § hänvisar jag till hvad jag redan vid 1 § anført med erinran tillika att, äfven om registreringen ej uppdrages åt en enda myndighet utan åt flera, föreskrifter böra, i öfverenstämmelse med varumärkeslagens 3 och 5 §§, meddelas om rätt att insända anmälan i betaldt bref jemte af Kongl. Maj:ts stadgad afgift för registreringen och dess kungörande samt om skyldighet för registreringsmyndigheten dels att, om fullständig adress uppgifvits, med posten öfversända skriftligt intyg om ansökans emottagande och dagen då det skedde, dels ock att, om registrering vägras, skriftligen delgifva sökanden beslutet och skälen därför i nyssnämnda fall.»

Då *Högsta Domstolen* vid 5 § uttalat sin åsigt derom att aktiebolags firma icke förr, än Kongl. Maj:ts stadfästelse å bolagsordningen vunnits, borde få till införande i handelsregistret anmälas, ville *Högsta Domstolen* nu endast, med hänvisning i öfrigt till nämnda yttrande, hemställa, att senare punkten af andra stycket måtte utgå; och erinrade *Högsta Domstolen* i öfrigt att, om förslagets uppställning af denna paragrafs bestämmelser skulle bibehållas, vore nödigt, att särskildt föreskrift meddelades i andra stycket angående den anmälningsskyldig-

het, som borde åligga jemväl aktiebolag eller annat med särskild styrelse försedt bolag, i händelse filial af den i första stycket omförmälda beskaffenhet finnes i annan kommun, än der bolagets styrelse hade sitt säte.

15 §.

Justitierådet *Åbergsson*, med hvilken Justitieråden *von Segebaden* och *Örbom* förenade sig, yttrade: »Af de vid förslaget fogade motiver inhemtas, att den i 15, 16 och 17 §§ föreskrifna uppgift om rörelsens beskaffenhet är afsedd att utgöra en vägledning vid bestämmande af vidden af firmatecknarens behörighet. Det skulle icke blifva så lätt för en delegare i ett bolag att, med öfverskridande af sin rätt, inlåta sig i affärer, som låge helt och hållet utom bolagets verksamhetsfält, då allmänheten genom handelsregistret egde kännedom om beskaffenheten af bolagets rörelse. Om man åter i uppgiften allt för mycket begränsade verksamhetsfältet, antaga komiterade, att detta skulle leda till den föreställning, att tredje man vore af en sådan till handelsregistret anmäld begränsning bunden. I följd häraf borde enskild näringsidkare och handelsbolag icke tillåtas att meddela närmare uppgift om sin rörelsens beskaffenhet (t. ex. spanmålshandel, tvålfabrik), utan endast att angifva rörelsens allmänna beskaffenhet eller den grupp af näringar, hvar till rörelsen hör, såsom handel, bankrörelse, fabriksdrift, hvaremot det låge i sakens natur att aktiebolag finge lemna en mera detaljerad uppgift.»

»Då en uppgift om den rörelse firman drifver är nödvändig för att registreringsmyndigheten må kunna bedöma, om firman är anmälningsskyldig och till inregistrering berättigad, och en sådan uppgift till handelsregistret om rörelsens beskaffenhet, vare sig denna uppgift är mera eller mindre detaljerad, icke kan hafva någon rättslig verkan mot tredje man eller med hänsyn till giltigheten af de aftal, firman genom behörig person ingår, samt giltig anledning således icke synes förefinnas vare sig att förbjuda ett mera detaljeradt angifvande af rörelsens beskaffenhet eller att meddela olika bestämmelser för olika kategorier af firmor, hemställer jag att punkten 2 i 15, 16 och 17 §§ måtte erhålla likartadt innehåll, så att det komme att åligga så väl enskild näringsidkare som bolag att vid anmälan af sin firma meddela uppgift om den rörelse han (bolaget) ämnar drifva.»

Häri instämde Justitierådet *Olivecrona*, under hänvisning till hvad han anförte vid 5 och 6 §§.

I afseende å 3 mom. hemställde Justitieråden *Olivecrona*,

von Segebaden, Örbom och Åbergsson, att ordalydelsen måtte förändras till följande: »kommunen, der rörelsens hufvudkontor eller, om anmälan afser afdelningskontor, detta är beläget»; och att motsvarande förändring måtte vidtagas i 16 §.

16 §.

Justitieråden *von Segebaden, Ahlgren och Örbom* anmärkte huru som ett antagande af 4:de mom. hade till förutsättning en förändring af den i 15 kap. Handelsbalken uttryckta grundsats om alla bolagsmäns ansvarighet för den handel, som endera afslutar, en ansvarighet, som icke torde kunna genom aftal rubbas på sätt här blifvit förutsatt, derest icke en lagförändring skedde, som medgäfvade bolagsmännen en rättighet i detta afseende. Då sådan lagförändring nu icke var ifrågasatt, hemställde Justitieråden att nämnda 4:de mom. måtte utgå ur förslaget.

Justitierådet *Olivecrona*, som i öfrigt förenade sig i denna hemställan, tillade för sin del, att det innehåll, som 4 mom. af 16 §:n företedde, utgjorde ett bevis på vanskligheten att söka anordna en ändamålsenlig lag angående firma, innan man först erhållit en fullständig lag angående bolag.

Justitierådet *Åbergsson* yttrade: »Under åberopande af hvad jag vid 12 § anført lemnar jag 16 § 4:o utan annan anmärkning, än att redaktionen torde jemkas till öfverensstämmelse med det särskilda stadgande angående begränsning af bolagsmäns rätt till firmateckning, som, enligt hvad jag förut yttrat, borde i lagen inflyta.»

17 §.

Då med den af Högsta Domstolen förut uttalade åsigt, att aktiebolag icke borde anmälas förrän stadfästelse af dess bolagsordning vunnits, någon särskild anmälan af stadfästelsen icke skulle göras, hemställde *Högsta Domstolen*, att de derå syftande ord i 1 mom. och i slutet af denna § måtte uteslutas samt i dess ställe bestämmelse meddelas om lemnande af uppgift angående dagen för Konungens beslut om stadfästelse å bolagsordningen och om bifogande af samma beslut.

18 §.

Justitierådet *Olivecrona*, som åberopade hvad han vid början af föredragningen af ifrågavarande förslag yttrat angående nödvändigheten att först skapa fasta grunder för en fullständig lag om bolag

och dess särskilda arter, innan försök gjordes med ny lagstiftning rörande firma, ansåg, för sin del, att denna § borde ur förslaget uteslutas.

Högsta Domstolens öfrige ledamöter hänvisade till den af dem under behandlingen af § 6 gjorda hemställan om uteslutande af förvarande stadgande.

19 §.

2 stycket.

Då lydelsen af detta stycke, till följd af sammanföringen af de flera särskilda fall, för hvilka bestämmelser skolat meddelas, blifvit alltför svårfattlig för att kunna utan närmare förklaring förstås, hemställde *Högsta Domstolen* att stycket måtte i sin helhet undergå en förändrad redaktion, i syfte att vinna större tydlighet åt de meddelade bestämmelserna, om också dertill skulle erfordras ett utförligare framställningssätt, än som nu begagnats.

19 §.

3 stycket.

Då, med afseende å stadgandet att firma skall skilja sig från andra för samma kommun förut i handelsregistret intagna firmor, handelsregistret torde komma att föras, äfven hvad landet beträffar, särskildt för hvarje kommun och det dessutom svårligen låte sig göra att öfvervaka tillämpningen af berörda stadgande, med mindre vid hvarje flyttning af rörelse från en kommun till en annan ny firmaanmälan sker, hvilken, om den ej uppfyller lagens fordringar, kan afvisas, så länge icke dessa blifvit iakttagna, hemställde *Högsta Domstolen*, att fullständig firmaanmälan måtte föreskrifvas i hvarje fall, då rörelse flyttas från en kommun till en annan, och att, under denna förutsättning, sista punkten kunde uteslutas.

19 §.

4 stycket.

Enär det icke torde vara öfverensstämmande med de i allmänhet gällande grundsatser för doms verkställighet och kunde åstadkomma

betydliga förluster, om en dom af här åsyftad beskaffenhet finge i registret antecknas, innan den vunnit laga kraft, fann *Högsta Domstolen*, att sådan anteckning borde få ske först efter det domen vunnit laga kraft; hvarjemte och då fall kunde inträffa, då det äfven för annan än parterna kunde hafva betydelse att sådan dom blefve antecknad, *Högsta Domstolen* ansåg, att anteckning borde kunna ske, då begäran derom framställdes, ehvad detta göres af part eller annan person.

19 §.

5 stycket.

Med afseende ej mindre derå, att de upplysningar angående inträffade konkurser, som enligt gällande konkurslag meddelas, syntes till fyllest motsvara behovet i detta afseende, än ock å svårigheten för domaren att vid konkursens början bedöma, huruvida den, som blifvit försatt i konkurstillstånd, varit skyldig anmäla firma eller icke, hemställde Justitieråden *Olivecrona, von Segebaden* och *Örbom* att detta stycke måtte uteslutas.

Justitierådet *Örbom* tillade: »I sammanhang med denna § synes emellertid äfven böra uppmärksammas de svårigheter i afseende å registrering af anmäld förändring i firmaförhållandet, som vid tillämpningen af 9—11 §§ uppstå för registreringsmyndigheten och de anmälningsskyldige. Enligt dessa §§ jemförda med 2 och 19 § skall, när firmaförhållandet genom dödsfall, in- eller utträde af delägare, öfverlåtelse eller dylikt undergått ändring, sådant genast anmälas och vidare skall, derest icke i den af lagen bestämda ordning vissa rättsegande tillåtit firmans bibehållande vid den gamla benämningen, ny firma antagas och anmälas till registrering. Sålunda skall t. ex. vid dödsfall anmälan afse dels sjelfva dödsfallet, dels utredning af den verkan dödsfallet medför till förändring af firman. Om de anmälningsskyldige dervid förklara sig ämnat fortsätta rörelsen under oförändrad firma, måste de vid anmälan lagligen styrka, att tillåtelse dertill lemnats af alla dem, på hvilkas medgifvande frågan enligt 9 § beror. Denna bevisning skall af myndigheten prövas. Hvilken åtgärd skall då myndigheten vidtaga, om bevisningen eller anmälan i öfrigt är otillfredsställande? Skall registreringen af anmälan i dess helhet vägras — hvilket 2 § synes antyda — eller skall dödsfallet anmärkas men dess inflytelse till firmans förändring tills vidare lemnas å sido? I båda fallen varder registret vilseledande. Då förslaget synes derutinnan lemna myndigheterna och allmänheten utan

tillräcklig ledning, torde ett förtydligande af dess mening vare sig här eller annorstädes böra meddelas.»

Justitierådet *Olivecrona*, som hänvisade till hvad han yttrat vid §§ 1 samt 5 och 6, instämde i dessa af Justitierådet Örbom framställda anmärkningar.

20 §.

Justitierådet *Örbom*, med hvilken Justitierådet *Olivecrona* förenade sig, yttrade:

»Stadgandet i denna § har enligt motiven till uppgift att bereda skydd mot namnförfalskningar. Att stadgandet i sådant hänseende är alldeles värdelöst, synes mig uppenbart och det torde följaktligen böra uteslutas, så vida det icke kan försvara sin plats såsom ordningsföreskrift.»

21 §.

Justitieråden *Olivecrona*, *von Segebaden* och *Örbom* förenade sig om följande yttrande:

»Af denna §:s lydelse, jemförd med komiterades motivering, framgår, att förslaget afser att här uttala en bevisningsregel af genomgripande betydelse, den nemligen, att en hvar måste anses ega vetskap om det som registrerats och kungjorts, och att han från följderna af en okunnighet derom icke kan freda sig, med mindre af omständigheterna framgår, icke blott att han verkligen varit okunnig om det kungjorda förhållandet, utan ock att han icke *kunnat* derom hafva kunskap. Ehuru förslaget här använder uttrycket »*bort hafva kunskap*» och sålunda synes lemna åt särskild pröfning att afgöra, huruvida någon såsom pligt ålegat att känna det ifrågavarande förhållandet eller icke, torde dock af motiven med tillräcklig tydlighet framgå, att han till sitt fredande endast eger åberopa faktiska förhållanden, som gjort för honom omöjligt att förvärfva berörda kunskap. Men en föreskrift, som med sådan stränghet vill genomföra en föreställning, som i de flesta fall skulle sakna all motsvarighet i verkliga förhållandet, den nemligen att handelsregistrets innehåll är för alla bekant, vore alltför mycket stridande emot den här i landet rådande uppfattning om hvad med rättvisa och billighet är förenligt, för att kunna till införande förordas. Till förmån för de näringsidkare, som i handelsregistret upptagas, skulle ett sådant stadgande skapa icke blott en presumtion om vetskap, hvilken genom bevisning om motsatsen kunde vederläggas,

utan en sådan vetenskap skulle åläggas en hvar, köpman eller icke, såsom en pligt, från hvilken han endast kunde befria sig så vida det i följd af särskilda omständigheter varit honom omöjligt att fullgöra densamma. Utom detta torde det med skäl kunna ifrågasättas, huruvida ett dylikt till bevisningsreglerna hörande stadgande, lösryckt från dessa, har sin rätta plats i förevarande lag och fullgiltiga grunder synas således finnas för en hemställan om hela denna §:s uteslutande ur lagförslaget.»

Justitierådet *Abergsson* anförde: »Hufvudsyftet med inrättandet af ett handelsregister synes vara, jemte beredande af firmaskydd, att allmänheten skall genom handelsregistret, hvilket alltid är tillgängligt och hvars innehåll i föreskrifven ordning kungöres, erhålla kännedom om vissa förhållanden, som kunna inverka på bedömandet af firmas soliditet och ansvarighet för ingångna förbindelser. Men om lagen i detta afseende skall anses hafva någon betydelse, måste kungörandet af de till handelsregistret anmälda förhållanden antagas ske, icke blott för att tillfredsställa allmänhetens nyfikenhet, utan i ändamål att medföra legal verkan. Den lagliga verkan af kungörandet skulle icke vara något annat än att det kungjorda förhållandet presumeras vara af alla känt. Uteblifvet kungörande skulle hafva till följd, att förhållandet icke kunde antagas vara af allmänheten känt. Om nu så är, att lagen skall hafva denna rättsliga verkan, synes mig detta böra i lagen tydligen uttalas, på det att af densamma må klart framgå, att handelsregistret är icke allenast ett nyfikenhetsregister, utan en urkund af rättslig betydelse. Till följd häraf lemnar jag 21 § i förslaget utan anmärkning, med hemställan allenast,

att uttrycket »Yppas tvist derom» måtte utbytas mot orden: »Beror tvistefrågas afgörande deraf», eller något dylikt,

att orden: »i ortstidningen» uteslutas, då allmänhetens trygghet synes fordra, att den rättsliga verkan af gjord anmälan icke inträder förr, än kungörandet fullständigt genomgått de af lagen föreskrifna former,

samt att det i 21 § föreslagna stadgande flyttas till första kapitlet om handelsregister, för att icke behöfva upprepas i kapitlet om prokura, i afseende hvarå jag, lika med komiterade, anser stadgandet jemväl böra tillämpas.»

Denna § lemnades af Justitierådet *Ahlgren* utan annan anmärkning, än att han lika med Justitierådet *Abergsson* ansåg det deri föreslagna stadgande böra hafva sin plats i 1 kap.

22 §.

Då, hvad angår bolagsstyrelse, det egentligen är styrelsen i dess

helhet, som enligt 5 § har anmälningsskyldighet och hvilken således låtit försummelse af ifrågavarande beskaffenhet komma sig till last, ehuru samtliga ledamöterna af styrelsen böra vara för sådan försummelse ansvarige, hemställde Justitieråden *von Segebaden*, *Ahlgren* och *Abergsson* att paragrafen måtte gifvas följande förändrade lydelse:

»Försummas anmälan, som ofvan föreskrifves, då skall enskild näringsidkare, bolagsman, ledamot i bolagsstyrelse eller annan, som till sagda försummelse gjort sig skyldig, straffas med böter från och med fem till och med femhundra kronor.»

Justitierådet *Abergsson* tillade vidare: »Enligt hvad jag förut antydtyt synes handelsregistrets uppgift vara, bland annat, att bereda skydd för innehafvaren af firma mot intrång af annan, som skulle vilja olofligen begagna samma firma. Detta skydd skulle ligga deri, att, om någon till inregistrering anmälde firma, som icke tydligt skilde sig från förut inskrifven, registrering komme att vägras. På det att skyddet måtte blifva fullständigt, hemställer jag, huruvida icke ansvar bör stadgas jemväl för det fall, att firma, som liknar förut inregistrerad firma, begagnas af näringsidkare inom samma kommun, vare sig utan all anmälan eller efter det registrering vägrats.»

Justitierådet *Örbom* anförde: »Att det skydd, som genom förslaget skulle beredas åt firma, vare sig registrerad eller icke, är ytterst ringa, har jag redan haft tillfälle att framhålla. Det är endast underlåtenheten att göra anmälan, som enligt förslaget är straffbar, men icke den obehöriga annekteringen eller användningen af en firma. Om t. ex. A. Andersson, under iakttagande af alla lagstadgade formaliteter, anmäler sig ämna idka handel under firma A. Andersson & Comp., men registrering vägras emedan en sådan firma förut finnes registrerad, kan anmälaren, om han det oakadt använder nyssnämnda firma, ej beläggas med straff enligt förslaget. Jag förutsätter nemligen härvid att det ej gerna kan vara förslagets mening att den omständighet att gjord anmälan till följd af formel brist icke varder registrerad skall föranleda dertill, att anmälaren anses såsom den der alldeles underlåtit att göra anmälan och följaktligen varder straffbar enligt 22 §. Det särskilda firmaskydd, som uppgifves vara ett af förslagets ändamål, torde således icke vara vunnet och, då vägrad registrering icke skall kungöras, erhåller icke heller allmänheten ringaste varning derom att två lika benämnda firmor finnas.»

»En annan fråga, som icke med önskvärd tydlighet besvaras i förslaget, är den huruvida underlåtenheten allenast en gång är straffbar eller om nytt åtal och ansvar kan, så länge underlåtenheten fortfar, gång på gång ega rum. Då enligt grunderna för 4 kap. 2 och 3 §§

strafflagen den fortfarande underlåtenheten måste utgöra ej ett nytt brott utan allenast fortsättning af det förut bestraffade, lärer nytt ansvar ej kunna ådömas med mindre särskild bestämmelse derom i lagen införas.»

»Med erinran derjemte om angelägenheten af att redaktionen i afseende å styrelseledamöters ansvarighet förtydligas, hemställer jag att de ofvan anmärkta bristerna måtte afhjelpas; och får jag till ledning derutinnan i tillämpliga delar hänvisa till 12 och 13 §§ varumärkeslagen äfvensom 18 § i förordningen om utvidgad näringsfrihet den 18 Juni 1864.»

Justitierådet *Olivecrona* gillade den hufvudsakliga syftningen af Justitierådet *Örboms* anmärkning vid denna §.

3 Kap.

Om prokura.

Justitierådet *Åbergsson* yttrade: »I afseende å lagstiftningen angående prokura synes mig det viktigaste syftmålet vara, att prokuristens befogenhet en gång för alla i sjelfva lagen bestämmas och att uppdraget der göres så vidsträckt och utan inskränkningar, som möjligt, på det att tredje man, då han inlåter sig i transaktioner med prokuristen, icke må behöfva befara, att dennes hufvudman undandrager sig följderna af prokuristens åtgörande. Prokuristen bör derföre anses vara satt till generalfullmäktig för hufvudmannen i dennes egenskap af affärsman. Det synes mig icke vara tillräckligt att stadga, att principalen är bunden af de aftal, prokuristen sluter i det, som angår rörelsen. Prokuristen har att, utom afslutande af aftal, vidtaga äfven andra åtgärder. Uttrycket aftal, som angår rörelsen, kan gifva anledning till svårlösta tvister, huruvida aftal, som blifvit af prokuristen slutna, angå rörelsen eller icke. För min del föredrager jag de ordalag, som vid beskrifning af prokuristens uppdrag blifvit begagnade i det på Stockholms handels- och sjöfartsnämnds föranstaltande utarbetade lagförslag, enligt hvilket prokura innebär bemyndigande för prokuristen att sköta principalens rörelse och teckna hans firma, hvartill kunde läggas bestämmelsen, att han dervid eger handla med samma befogenhet som principalen sjelf.»

»Det kan visserligen sättas i fråga huruvida principalen kan finnas benägen att lemna ett så vidsträckt uppdrag, men jag anser detta med skäl kunna åläggas honom såsom villkor för tillgodonjutande af beqväm-

ligheten att när som helst kunna ställa sig i legal förbindelse med allmänheten genom ombud, utan att behöfva vid hvarje tillfälle utställa fullmakt. Ej heller lär någon affärsman till prokurist antaga annan än den, till hvilken han hyser det mest oinskränkta förtroende. Emellertid anser jag nödvändigt att i lagen bestämma, att handelsbolag icke kan antaga prokurist, der ej alla bolagsmännen äro derom ense, likasom för aktiebolag, hvilka hittills icke begagnat prokurister, torde, för den händelse det anses vara af nytta att prokura äfven kan af sådant bolag meddelas, böra stadgas, att prokurist kan af styrelsen antagas endast då bolagsordningen sådant medgifver.»

»Vidare anser jag det vara af vikt, att anmälan om prokura till ömsesidig båtnad göres obligatorisk. Derigenom att allmänheten i följd af sådan anmälan erhåller kännedom om prokurauppgiften, beredes affärsrörelsen den lättnad, som föranledes deraf, att prokuristen icke behöfver vid hvarje transaktion vara försedd med sin fullmakt. Den, som avsluter ett aftal med annans prokurist, bör nemligen, om han vill ega fullkomlig visshet, att principalen icke må kunna undandraga sig affären, vara beredd att styrka, att den person, med hvilken han kontraherat, verkligen vid det tillfället var den ifrågavarande firmans prokurist, således icke blott att han blifvit dertill antagen, utan äfven att uppdraget icke upphört. Såvida han icke skall vara reducerad till en ofta osäker vittnesbevisning, skulle han, derest prokuran icke vore allmänligen kungjord, nödgas affordra prokuristen ett exemplar af dennes fullmakt, ehuru visserligen denna försigtighet i praktiken icke i allmänhet iakttages. Om åter en i viss form gjord anmälan till handelsregistret göres identisk med prokuristfullmakt och ett sålunda anmaldt uppdrag förklaras, såvidt på tredje mans rätt inverkar, gällande intill dess uppdragets återkallande blifvit till handelsregistret anmaldt, eger allmänheten i den officiella urkunden förvarad den bevisning, som, på sätt ofvan antydts, eljest kan i tvistiga fall blifva svår att åstadkomma, likasom principalen, efter anmälan om återkallande af prokura, i samma urkund eger bevisning derom, att allmänheten blifvit om återkallelsen underrättad.»

»För att närmare utveckla och åskådliggöra mina åsikter i detta ämne, tillåter jag mig framlägga följande utkast till lagförslag angående prokura:

§.

»Enskild näringsidkare, så ock aktiebolags styrelse, då bolagsordningen det medgifver, samt annat bolag, då samtliga delegarne äro

derom ense, kan skriftligen meddela viss man fullmakt eller förordnande att vara firmans prokurist.»

»Sedan anmälan till handelsregistret skett om antagande af prokurist, vare det lika gilt, som om skriftlig prokura meddelats.»

§.

»Prokura innebär uppdrag för prokuristen att, med samma befogenhet som hufvudmannen, sköta rörelsen och teckna firman; dock må han icke, utan särskildt bemyndigande, afhända hufvudmannen fast egendom eller medgifva inteckning deri. Prokurist eger, sjelf eller genom ombud, föra hufvudmannens talan inför domstolar och andra myndigheter, så ock å hans vägnar ingå förlikning.»

§.

»Prokura kan anförtros åt flere på sådant sätt att uppdraget endast må utöfvas af dem gemensamt (kollektiv-prokura); dock bör denna inskränkning i prokuristernas befogenhet, för att kunna åberopas mot tredje man, vara till handelsregistret anmäld och i laga ordning kungjord.»

»I öfrigt kan prokuristens befogenhet icke med laga verkan mot tredje man begränsas, vare sig till viss tid eller annorledes. Anmälan om sådan begränsning må icke i handelsregistret intagas.»

§.

»Lika lydande med 26 § i komiterades förslag, rörande det sätt, hvarpå prokurist bör å firmans vägnar meddela underskrift.»

§.

»Prokura kan när som helst återkallas; dock skall återkallelsen, för att anses gällande mot tredje man, vara till handelsregistret anmäld och i laga ordning kungjord.»

»Hufvudmannens död medför icke prokurans upphörande.»

§.

»Då prokura meddelats eller återkallats, skall anmälan derom genast göras till det handelsregister, i hvilket firman finnes inskrifven. Då anmälan sker om antagande af prokurist, skall anmälningsskriften underskrifvas för handelsbolag af samtliga bolagsmännen och för aktiebolag

af styrelsens samtliga medlemmar. Underskrift å anmälan om antagande af prokurist skall alltid vara af vittnen styrkt.»

»Då procura anmäles, skall prokuristen på samma gång egenhändigt teckna firman och sin underskrift i handelsregistret eller i ett särskildt tillägg till detta, så vida icke denna teckning verkställts å anmälningsskriften och blifvit af vittnen styrkt.»

§.

»I fråga om hvem anmälningsskyldigheten åligger och om ansvar för försummad anmälan gäller hvad angående anmälan af firma är stadgadt.»

I detta yttrande instämde Justitierådet *Ahlgren*.

Justitieråden *von Segebaden* och *Örbom* förenade sig om följande anmärkningar:

Vid 23 §.

Enär hvad angick omfånget af det uppdrag, en procurafullmakt skulle medföra, den inskränkning i nämnda afseende, som förslaget innebär, i ty att hufvudmannen skulle vara bunden af de aftal, prokuristen ingått, endast i händelse desamma anginge rörelsen, sannolikt skulle hos dem, som med prokuristen komme i förbindelse, föranleda en osäkerhet i afseende å hans behörighet, som, till men för näringslivet, skulle verka derhän att lagens ändamål i väsentlig mån förfelades, funno Justitieråden sig böra hemställa, att prokuristens befogenhet icke blefve i annan mån inskränkt, än såvida de af honom vidtagna åtgärder och rättshandlingar icke med någon som helst handelsrörelse kunde ega gemenskap, och att således prokuristen skulle ega att i allt hvad till handels och närings bedrifvande hörer handla å sin hufvudmans vägnar och teckna hans firma; i sammanhang hvarmed Justitieråden hemställde, att i stället för att förslaget hufvudsakligen framhölle den af redan befintlig lag tillräckligt tydligt angifna verkan, som prokuristens åtgärder i afseende å hufvudmannen skulle medföra, den behörighet, som prokurauppdraget skulle innebära, borde, såsom å detta ställe varande hufvudsak, med tydlighet och fullständighet angifvas, dervid särskildt borde iakttagas, att aftals slutande icke utgjorde mera än en del af de åtgärder, som komme att blifva föremål för en prokurists verksamhet.

I betraktande af vigten af det uppdrag, prokuran innebure, ansågo Justitieråden att procura, för att i afseende derå skulle blifva

gällande de bestämmelser lagen innehölle, alltid skulle meddelas skriftligen, och att, ehuru det knappast vore att förmoda, att prokura utfärdades för att gälla i innehafvarens hand, det likväl till förekommande att så skedde borde i lagen föreskrifvas, att prokura skulle vara stäld å viss person.

Vidare hemställde Justitieråden, att uttrycket »med gäld belasta hans fasta egendom» såsom icke fullt egentligt måtte utbytas mot orden: »med inteckning belasta hans fasta egendom».

Beträffande senare stycket i denna §, ansågo Justitieråden ett stadgande af denna beskaffenhet icke ligga inom området för förevarande lag, utan tillhöra rättegångsordningen.

Vid 25 §.

Då, i händelse behof förefinnes att göra en begränsning i det lémnade uppdraget, det icke borde genom lagen tillåtas att för detta begagna en benämning, som enligt lagen skulle hafva sin förnämsta betydelse deri, att den uteslöte all sådan begränsning, hemställde Justitieråden, att orden »som är i god tro» måtte utgå och sålunda åt vederbörande öfverlåtas att för begränsade uppdrag välja en annan form än prokuran.

Vid 26 §.

Af enahanda skäl, som vid 12 § föranledt en hemställan att samma § måtte ur förslaget uteslutas, ansågo Justitieråden att jemväl den nu förevarande borde utgå.

Vid 27 §.

Då under förutsättning, att, såsom vid 23 § blifvit hemställt, prokura alltid komme att utfärdas till viss person, det stadgande, som här föreslagits, icke vore erforderligt, hemställde Justitieråden att denna § måtte under nämnda förutsättning uteslutas.

Vid 29 och 30 §§.

På enahanda grunder, som vid 21 § anförts emot antagandet af den derstädes föreslagna och enligt sista stycket af 30 § jemväl i fråga om återkallelse af prokura tillämpade grundsats, angående verkan af

de i handelsregistret införda och kungjorda anteckningar, ansågo Justitieråden sig böra afstyrka, att en anmälan om återkallelse skulle kunna medföra sådan verkan; och då, i händelse denna verkan uteblefve, den väsentligaste förmånen af en prokuras införande i handelsregistret komme att förfalla, hemställde Justitieråden, att såväl 29 som 30 § under nämnda förutsättning måtte utgå.

Justitierådet *Olivecrona* hänvisade till hvad han yttrat rörande förslaget i sin helhet och ansåg olämpligt att först söka lagstifta angående prokura utan att i sammanhang dermed något förslag framlades, som utvisade i hvad syftning man tänkt sig att en omarbetning af 18 kapitlet Handelsbalken om sysslomän skulle ega rum. För sin del gillade han att §§ 26—27 skulle, på sätt det föreslagits, uteslutas, så mycket hellre som, enligt hans uppfattning, äfven öfrige §§ rörande prokura borde likaledes ur förslaget försvinna.

4 Kap.

Allmänna bestämmelser.

Då de under detta kapitel föreslagna stadganden, med undantag af 31 §, om hvars uteslutande ur förslaget Högsta Domstolen vid 5 § gjort hemställan, och de i 36 § meddelade bestämmelser beträffande lagens trädande i kraft och tillämplighet hvad redan befintlig näring angår, i öfrigt vore af den beskaffenhet, att de hvar för sig så nära anslöte sig till innehållet af andra i förslagets föregående delar meddelade bestämmelser, att de icke lämpligen borde derifrån skiljas, hemställde *Högsta Domstolen*, att lagen måtte inskränkas till de tre första kapitlen, hvarpå 36 §:s stadgande kunde följa utan särskild paragrafbeteckning.

32 §.

Denna §, såsom tillhörande det i 1 kap. afhandlade ämne, ansåg *Högsta Domstolen* böra dit uppflyttas.

33 §.

Likaledes hemställde *Högsta Domstolen*, att denna §, i hvilken borde bestämdt uttalas, att klagan finge i besvärsväg föras emot der omförmälda beslut, måtte förenas med 2 §.

34 §.

Då någon annan ansvarsbestämmelse icke i lagförslaget förekomme, än i 22 §, hemstälde *Högsta Domstolen*, att denna § måtte förenas med 22 §.

Vidare och då en bestämmelse om orten, der åtal skulle anhängiggöras, icke torde böra saknas, ville *Högsta Domstolen* erinra derom, att en sådan bestämmelse borde införas, och ansåg att domstolen i den ort, der rörelsen drifves, borde vara forum för omförmälda åtal.

35 §.

Då detta stadgande lämpligare borde följa omedelbart efter den föreskrift, från hvilken detsamma utgör ett undantag, fann *Högsta Domstolen* stadgandet böra flyttas till 5 §.

Slutligen fann *Högsta Domstolen* sig böra erinra derom, att det vore så mycket nödvändigare att, innan detta förslag såsom proposition förelades Riksdagen, bestämmelser infördes om hvilka författningar genom den nya lagen skulle anses upphäfdas eller ändrade, som derigenom betydelsen af vissa lagens stadganden skulle tydligare framträda; och ansågo Justitieråden *Olivecrona*, *von Segebaden* och *Örbom* i nämnda afseende, att de i förslagets 36 § omförmälda förordningar den 28 Juni 1798 och den 30 Maj 1879 borde förklaras upphäfdas, att erforderliga ändringar borde vidtagas i förordningen angående aktiebolag den 6 Oktober 1848, samt att det vidare borde angifvas, att ändring skedde i de bestämmelser af 18 kap. Handelsbalken, som mot förevarande lag vore stridande, och, i fall senare stycket af 23 § blefve bibehållet, jemväl i häremot stridande bestämmelser i 15 kap. Rättegångsbalken.

Justitieråden *Ahlgren* och *Abergsson* instämde häri, utom hvad angick 18 kap. Handelsbalken och 15 kap. Rättegångsbalken, hvilka bemälde Justitieråd ansågo icke behöfva omnämnas. Kapitlet om prokura vore en speciallag rörande visst slag af sysslomän, som icke stode i direkt strid med de allmänna stadgandena angående sysslomanskap. Att prokuristen af lagen förklaras jemväl med hänsyn till rättegångar vara principalens generalfullmäktig, vore jemväl ett specialstadgande, som icke stode i direkt strid med lagen om advokatfullmakter.

Ex protocollo
Otto Rooth.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet
inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms
slott Fredagen den 3 December 1886,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern THEMPTANDER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve
EHRENSVÅRD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA,
Friherre TAMM.

Departementschefen Statsrådet von Steyern anförde i underdå-
nighet:

»I de förslag till lagar angående handelsregister, firma och pro-
kura, som utarbetats af komiterade från Sverige, Norge och Danmark,
har i 16 § 4 mom., lika för alla tre rikena, intagits den bestämmelse,
att då i handelsbolag (solidariska bolag) icke hvarje bolagsman för sig
skulle hafva rätt att teckna firman, bolaget borde till handelsregistret
anmäla hvem bland bolagsmännen sådan rätt tillkomme, samt huru-
vida rättigheten endast kunde utöfvas af flere i förening. I samman-
hang härmed innehåller förslagens 12 § den ordningsföreskrift, att om
genom aftal är bestämdt, att rättighet att teckna handelsbolags firma

endast tillkommer flere bolagsmän i förening, desse böra verkställa firmateckningen så, att de jemte firman underskrifva sina namn.

När Högsta Domstolen hördes öfver detta förslag, anmärktes att vår lag, som i 15 kap. 2 § Handelsbalken stadgar, att bolagsmän svara, en för alla och alla för en, till den handel, endera för bolaget sluter, ej medger något undantag från nämnda regel, och att denna ovillkorliga ansvarighet icke torde, på sätt firmalagsförslaget förutsatte, kunna genom något aftal rubbas, derest icke en lagförändring skedde, som medgäfvade bolagsmännen en rättighet i detta afseende.

Då en sådan rättighet, som i andra länders handelslagstiftning redan är bolagsmän förbehållen och som upptagits i Lagberedningens förslag till Handelsbalk, lär inom handelsverlden anses synnerligen eftersträfvansvärd och icke mött någon gensägelse bland dem, som yttrat sig öfver komiterades förslag, har jag, dels af denna anledning och dels för att bereda möjlighet att genomföra firmalagsförslaget äfven i denna del, låtit inom Justitiedepartementet utarbета förslag till författning, som i det skick, hvori bolagslagstiftningen för närvarande befinner sig, lämpligast torde böra erhålla formen af ett tillägg till 15 kap. Handelsbalken. Jag hemställer underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t tacktes jemlikt 87 § Regeringsformen inhemta Högsta Domstolens yttrande öfver ifrågavarande förslag, som är af följande lydelse:

Förslag

till

Lag angående tillägg till 15 kap. Handelsbalken.

Häriigenom förordnas som följer:

Hafva delegare i bolag, hvarom i 15 kap. Handelsbalken sägs, sins emellan öfverenskommit, att endast någon eller några af dem, eller endast några eller alla i förening, må handla å bolagets vägnar; och sluter någon, med vetskap derom, aftal med bolagsman, som icke är behörig att för bolaget handla, vare det aftal ej för bolaget bindande.»

Till denna af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lemna nådigt bifall.

Ex protocollo
C. P. Hagbergh.

*Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol Måndagen den 10 Januari 1887.*

Första rummet.

Närvarande:

Justitieråden: OLIVECRONA,
ÖSTERGREN,
WEDBERG,
ÖRBOM,
ÅBERGSSON,
HERSLOW,
NORBERG.

Sedan, enligt Högsta Domstolens beslut den 14 December nästlidna år, det till Högsta Domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslag till Lag angående tillägg till 15 kap. Handelsbalken mellan Högsta Domstolens ledamöter cirkulerat, så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande berörda förslag bilagdt detta protokoll.

Justitierådet *Norberg* yttrade:

Giltigheten af de grunder, hvarpå det föreslagna stadgandet hvilat, synes mig otvifvelaktig. Med dessa grunder låta sig ock bestämmelserna i 15 kap. Handelsbalken väl förenas. Föreskriften att bolagsmän ega svara, alla för en och en för alla, till den handel, *som för bolaget slutes*, kan enligt min uppfattning icke utgöra hinder för bolagsmännen att angående uteslutande befogenhet för en eller flere bland dem att i större eller mindre omfattning handla *för bolaget* sins emellan ingå öfverenskommelse, med den verkan att hvad sålunda blifvit dem emellan aftaladt gäller äfven gent emot en hvar annan, som derom

eger vetskap. Någon häremot stridande lagtillämpning har hittills icke heller gjort sig gällande, så vidt jag kunnat erfara; och frågan, huruvida till följd af transaktion, som i bolags namn af dertill veterligen obehörig delegare inledts med annan person, bolaget må böra vidkännas någon förpligtelse *på annan grund* än den nu ifrågavarande — såsom t. ex. därför att affären kommit bolaget i mer eller mindre mån till godo, — denna fråga synes mig icke vara berörd af det lagförslag, som nu föreligger. Ur denna synpunkt kan alltså jag för min del visserligen icke finna det ifrågasatta tillägget till Handelsbalken behöfligt; men då förslaget eger sin anledning i vissa bestämmelser, som influtit i uppgjortt förslag till lag angående handelsregister, firma och prokura, vid hvilka bestämmelser inom Högsta Domstolen anmärkts, att de hade till förutsättning ett särskildt lagstadgande af nu ifrågavarande syfte, så har jag icke vid förevarande förslag, hvars lydelse synes mig motsvara det afsedda ändamålet, någon vidare erinran att framställa.

Justitierådet *Herslow* anförde:

Ehuru det i vår lag icke är på något ställe i tydliga ord stadgadt, att hvarje delegare i ett enskildt handelsbolag eger behörighet att handla å hela bolagets vägnar, har dock denna uppfattning, på grund af sagda bolags egen natur och en småningom utbildad praxis inom handelsverlden, sedan längre tid tillbaka i lagskipningen gjort sig gällande såsom en allmänt erkänd och vedertagen regel. För min del har jag emellertid aldrig föreställt mig, att denna regel skulle vara så ovillkorlig, att icke en emellan bolagsmännen träffad öfverenskommelse om inskränkning af den enskilde delegarens behörighet i nämnda afseende medför gällande verkan icke blott emellan bolagsmännen inbördes utan äfven mot tredje man, så framt denne befinnes verkligen hafva egt vetskap om öfverenskommelsen. Icke heller har, såvidt jag förnummit, en motsatt åsigt framträdtt i rättskipningen.

Då således den i förslaget uttalade grundsats, hvars rättighet i och för sig sjelf synes mig icke kunna bestridas, enligt min tanke redan eger giltighet och tillämplighet inom vår rätt, har jag icke något att erinra deremot, att samma grundsats medelst positiv lag ytterligare befästas; och har jag i afseende å redaktionen ingen annan anmärkning, än att det förefaller mig såsom en oegentlighet, att den föreslagna lagen betecknas såsom tillägg till 15 kapitlet Handelsbalken, då den regel, som genom det ifrågasatta stadgandet skulle modifieras, icke återfinnes i nämnda kapitel och detta stadgande icke heller är afsedt att såsom en ny § eller del af en redan befintlig sådan inrymmas i samma kapitel.

Med anledning af den i statsrådsprotokollet meddelade antydningen om ändamålet för ifrågavarande lagförslag, anser jag mig böra särskildt framhålla, att hvad jag ofvan yttrat icke innefattar något omdöme till förmån för försöket att på grundvalen af vår lags nu gällande, torftiga och bristfälliga bestämmelser angående den materiella bolagsrätten införa en ordnad lagstiftning rörande handelsregister, firma och prokura.

Justitierådet Örbom yttrade:

Det förevarande förslaget, betraktadt allenast såsom ett tillägg till nu gällande lag i 15 kap. Handelsbalken, föranleder till en början till den erinran från min sida att det synes föga lämpligt och alls icke nödigt att — medan den åt särskild komité uppdragna revisionen och omarbetningen af bolagslagstiftningen i dess helhet som bäst pågår — det ifrågavarande fragmentet deraf lösryckes ur sitt naturliga sammanhang och göres till föremål för särskild lagstiftningsåtgärd.

Men då af Herr Departementschefens yttrande vid remissen af förslaget torde framgå att närmaste och hufvudsakliga, om ej enda anledningen till förslagets framläggande varit icke dess behöflighet i förhållande till nu gällande lag utan omsorgen att möjliggöra genomförandet af vissa bestämmelser i 12 och 16 §§ af det på Justitiedepartementets vidare handläggning beroende förslaget till lag angående handelsregister, firma och prokura, anser jag, som deltagit i det sistnämnda förslagets granskning i Högsta Domstolen, mig pligtig att tillse huru det remitterade förslaget skulle komma att ställa sig i förhållande till en förväntad ny lagstiftning, öfverensstämmande med förslaget till firmalag.

Af sådan anledning får jag erinra derom att sistnämnda förslags 21 § innehåller bestämmelser, hvilka, derest de godkännas, komma att åt det remitterade förslaget i en väsentlig del gifva en helt annan betydelse än det under nuvarande lag eger. Denna § innebär i korthet att hvarje i firmaregistret intaget och på ett visst föreskrifvet sätt kungjort förhållande i regeln skall presumeras vara känt af tredje man äfven om *faktiskt* han saknat kännedom derom. Då en dylik presumption är främmande för den nuvarande lagstiftningen, inträder sålunda det förändrade förhållande i ty fall, att, medan enligt nu gällande lag endast den, som bevisligen egt personlig vetskap derom att bolagsman, med hvilken han kontraherat, varit obehörig att handla för bolaget, anses hafva dervid varit *in mala fide*, deremot enligt firmalagens 21 § ovilkorligen en hvar, som inlåtit sig i aftal med en, jemlikt tillkännagifvande i firmaregistret dertill obehörig bolagsman, skall anses hafva

afvetat obehörigheten och sålunda saknat god tro — om än denna hans goda tro faktiskt är höjd öfver allt tvifvel.

Emot giltigheten af en dylik presumption kunna såsom bekant befogade invändningar göras. I den äldre Lagberedningens förslag till Handelsbalk 13 kap. 14 § — hvarifrån det remitterade förslaget synes vara hemtadt — förekommer en uttrycklig föreskrift att vetskap om aftal, hvarigenom inskränkning gjorts i solidarisk bolagsmans rätt att representera bolaget, icke må antagas för bevist allenast deraf att aftalet blifvit på föreskrifvet sätt hos Rätten anmaldt samt i allmänna tidningarna kungjort; och denna föreskrift motiveras med angelägenheten af att förekomma det missförhållande att tredje man eljest aldrig skulle kunna anses vara i god tro i dylikt fall. På väsentligen enahanda grunder har ock vid granskningen af förslaget till firmalag flertalet af de Högsta Domstolens ledamöter, som afgifvit yttrande i ämnet, hemställt om 21 §:ns uteslutande ur förslaget. Med hänvisning till hvad dervid anförts tillåter jag mig att nu tillägga att den ifrågavarande presumptionen hvilar å den i praktiskt hänseende fullkomligt ohållbara förutsättning att en hvar samhällsmedlem — således icke endast köpmän — skall städse hafva tillgång till och kunna ordna, öfverskåda och i minnet bevara de tusentals i en följd af årgångar splittrade publikationerna ur ett efter min åsigt föga ändamålsenligt anordnadt handelsregister sådant som det föreslagna. Ett dylikt anspråk må visserligen kunna ställas å bankinrättningar och större näringsidkare men knappast på de smärre, hvilka, enligt hvad erfarenheten gång på gång utvisat, i regeln äro okunniga till och med om de första elementen i bokföring och andra för yrket erforderliga kunskapsgränar. Men rent af omöjligt är att förutsätta kännedom om handelsregistret hos den stora allmänheten eller hos hvarje enskild landtman eller varutillverkare, som t. ex. behöfver afyttra sina varor på kredit till någon handelsfirma. För bolagsmän, som icke hysa förtroende till hvarandra, är det visserligen i högsta måtto beqvämt att helt enkelt genom en publikation i handelsregistret skydda sig sjelfva för följderna af ett svek eller öfvergrepp från medbolagsmannens sida; och då flertalet af de korporationer, som yttrat sig öfver firmalagförslaget, representerar handelsintresset, är det lätt förklarligt att förslaget icke af dem mötts med någon kritik.

Men medan alla fördelarne finnas på handelsklassens eller de registrerades sida, hota olägenheterna och vådorna samhällets öfriga medlemmar utan någon fördel. Tillämpad inom det lilla affärlifvet, som representeras af tusentals landthandlare och deras vederlikar, kommer den ifrågavarande presumptionen antagligen att sällan vara till afsedt gagn för samhället i dess helhet utan tvärtom af ohederliga närings-

idkare i bedrägliga syften missbrukas till lidande och rättsförlust för okunniga och oerfarna. Att försök i denna riktning ej skola saknas är desto sannolikare, då firmalagens 21 § så godt som anvisar vägen därför och det slags bedrägeri, som består deri att t. ex. en förutvarande delegare i en firma eller en delegare utan signatur utger sig för firmans behöriga representant och i sådan egenskap tillnarrar sig varor på kredit mot en i firmans namn utfärdad skuldförbindelse, åtnjuter det speciella skydd af nämnda § att den bedragne säljaren ovilkorligen antages hafva egt vetskap om den mot firman rigtade transaktionens obehörighet och, såsom saknande god tro, inför lagen betraktas snarare såsom medbrottslig i än såsom offer för bedrägeriet.

Det är mig väl bekant att dylika bestämmelser gälla i Norge, Danmark och annorstädes, men deraf lärer väl icke med någon nödvändighet följa att de passa för vårt lands förhållanden eller att de ofvan antydda betänkligheterna äro ogrundade. Äfven under förutsättning att firmaregistret skulle ega någon verklig internationel betydelse för de nordiska folken — hvilket jag betvivlar — synes hänsynen dertill så mycket mindre böra i och för sig föranleda antagandet af den för vårt rättssystem ej passande grundsatsen i omförmälda 21 §, då firmalagen ju i allt fall kan utan densamma genomföras. För de norrmän eller danskar, som vilja göra affärer med bolag i Sverige, måste det väl snarare vara en fördel än en olägenhet, om de kunna göra detta i förlitande på sin faktiska goda tro och äro befriade från de eljest oundgängliga kostnaderna och obehagen af att hålla och studera jemväl publikationerna i det svenska registret. Den omständighet att ett fåtal svenskar i enahanda fall icke skulle åtnjuta motsvarande fördel i Norge och Danmark utan nödgades skaffa sig del af de norska och danska registren synes mig åtminstone ej innebära giltigt skäl att ålägga hela svenska allmänheten ett dylikt eljest onödigt studium af sitt eget lands publikationer i ämnet.

En annan oegentlighet, som skarpt framträder då förslaget sammanställs med firmalagen, torde ock böra påpekas. Förutnämnda 12 och 16 §§ i firmalagen afse ej annan inskränkning i bolagsmans behörighet än beträffande rätten att teckna firma (signatur) och således uppenbarligen endast *skriftligen* affattade eller åtagna förbindelser. Det remitterade förslaget innefattar deremot jemväl alla andra inskränkningar, såsom då bolagsman är betaget att under hvad form som helst *muntligen* eller *skriftligen* ikläda bolaget förpligtelser eller ock hans behörighet begränsas till en viss gren af rörelsen eller ett visst slag af affärer. Sistnämnda slag af inskränkningar blifva icke synliga af firmaregistret och presumptionen i 21 § eger icke tillämpning å dem

lika litet som å aftal, hvilka obehörig bolagsman sluter muntligen å bolagets vägnar utan användande af signatur. Det är lätt att inse hvilka förvecklingar, som vid sådant förhållande kunna uppstå. När sålunda t. ex. den enligt registret obehörige *muntligen* af en i faktisk god tro varande person köpt eller reqvirerat varor men sedermera i liqvid lemnat accept å vaxel eller räkning med begagnande af firmans signatur, skulle aftalet kunna anses vara gilt men det *skriftliga* fordringsbeviset varda ogilt.

Skulle nu — allt detta oaktadt — 21 § vinna godkännande, synes det vara af behovet påkalladt att i viss mån modifiera den i det remitterade förslaget stadgade påföljd att aftal, slutet med vederliggen obehörig bolagsman, ovilkorligen är utan verkan emot bolaget. Då vetenskapen ej är faktisk utan allenast presumeras, bör aftalet, om bolaget gjort sig detsamma till godo, gälla åtminstone så till vida att bolaget skall godtgöra så mycket som svarar emot nyttan. Då en bestämmelse i sådant syfte står i analogi med lagens grund i sista mom. af 3 § 18 kap. Handelsbalken i gällande lag och förordas i Lagberedningens förslag till Handelsbalk 13 och 14 §§ i 13 kap. jemförda med 8 § i 14 kap. (se motiven sidd. 48 och 57), torde närmare utveckling af skälen därför ej erfordras.

Af hvad jag ofvan anført torde framgå att jag — för den händelse att firmalagens 12 och 16 §§ *icke* vinna godkännande — anser förslaget böra för närvarande förfalla.

Justitierådet *Östergren*, som ansåg det med förevarande förslag åsyftade mål icke på ett tillfredsställande sätt kunna ernås utan i sammanhang med en fullständig omarbetning af hela lagstiftningen om bolag, erinrade mot förslagens stadgande, att i händelse bolaget på grund af aftalet bekommit på kredit köpte varor eller erhållit penningeförsträckning, men vägrade betala köpeskillingen eller återgälda det försträckta, det syntes obilligt att bolaget skulle göra vinst genom det af bolagsmannen slutade aftalet.

Justitierådet *Olivecrona* anförde:

Jag har alltid, vid tolkningen af 15 kapitlet Handelsbalken, varit af den åsigt, att den i samma kapitel uttalade grundsats om alla bolagsmäns solidariska ansvarighet för den handel, som endera af dem sluter, icke kan genom öfverenskommelse dem sins emellan rubbas på ett sätt, som inverkar på tredje mans rätt. Denna grundsats är en följd af det solidariska bolagets egen natur och fordran af lika rättigheter för dem, som bära lika skyldigheter. Och för att upphäfva eller modifiera denna grundsats är ett nytt uttryckligt lagstadgande utan tvifvel erforderligt. Det nu föredragna förslaget till Lag angående

tillägg till 15 kapitlet Handelsbalken synes emellertid vara afsedt att bryta samma grundsats för att såmedelst kunna bereda framgång åt det förut till utlåtande af Högsta Domstolen remitterade förslaget till Lag angående handelsregister, firma och prokura. Men på sätt jag till Högsta Domstolens protokoll för den 17 November 1885 redan yttrat, torde det ingalunda vara gagneligt utan måhända tvärtom olämpligt att stifta ny lag angående firma och prokura, innan man först skapat sig en fast basis härför i en tidsenlig fullständig lagstiftning om bolag och dess särskilda arter. Då, såsom bekant, ett förslag till sådan lagstiftning är under bearbetning torde det vara så mycket större skäl att afvakta resultatet deraf, på det att icke hvad nu möjligen kan beslutas i afseende på ändring af förutnämnde kapitel i Handelsbalken råkar i strid med eller blir till hinder för genomförande af de principer, som böra blifva bestämmande vid en ny lagstiftning rörande bolag.

Då jag är af samma mening som Justitierådet Örbom i afseende på de af honom uttalade betänkligheter och anmärkningar vid nu ifrågavarande förslag, instämmer jag till alla delar i hvad han derom yttrat.

Justitieråden *Wedberg* och *Åbergsson* lemnade förslaget utan anmärkning.

Ex protocollo
C. P. Hagbergh.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott Lör-
dagen den 22 Januari 1887,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern THEMPTANDER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve

EHRENSVÄRD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA,
Friherre TAMM,
Justitieråden: AHLGREN,
ÅBERGSSON.

Departementschefen Statsrådet von Steyern anmälde i underdå-
nighet det af komiterade från Sverige, Norge och Danmark uppgjorda
förslag till lag angående handelsregister, firma och prokura jemte der-
öfver afgifna yttranden dels af Högsta Domstolen och dels af Kommers-
kollegium, som innan dess utlåtande afgafs infordrat utlåtanden i äm-
net från handels- och sjöfartsnämnderna och andra handelskorporationer
i de större städerna.

Departementschefen anförde vidare:

»Sedan Riksdagen i skrifvelse den 9 Maj 1876 anhållit att Eders
Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för utarbetande af en fullständig

handelslag för Sverige, äfvensom egna omsorg deråt, att öfverensstämmelse, så vidt ske kunde, med motsvarande norsk och dansk lagstiftning dervid åstadkommes, har det gemensamma lagstiftningsarbete, som på grund af nämnda skrifvelse kommit till stånd, redan ledt till antagande år 1880 af vexellagar, och år 1884 af lagar om skydd för varumärken, hvilka lagar äro af lika innehåll för de tre rikena. Samma komiterade, hvilka utarbetat förslag till sistnämnda lag, hafva sedermera jemväl afgifvit det förslag till lag angående handelsregister, firma och prokura, som jag inför Eders Kongl. Maj:t nu anmält.»

Efter att hafva redogjort för förslagens och de öfver detsamma afgifna yttrandens innehåll, fortsatte Departementschefen:

»Det ämne, som sålunda upptagits till behandling, är visserligen icke af den betydelse i internationelt hänseende, som lagen om skydd för varumärken, i ty att det af lätt insedda skäl ej kan komma i fråga att genom inskrifning i svenskt handelsregister bereda skydd åt utländska firmor och tvärtom. Men detta hindrar ej, att likhet i lagstiftning äfven i sådana fall, der ömsesidighet ej kan krävas eller medgifvas, är för underlättande af den internationella samfärdseln af utomordentlig vikt, och att ordnandet af handelsregistren och hvad dermed har gemenskap följaktligen icke eger allenast ett lokalt intresse för hvarje rike. Man inser lätt — för att endast välja några exempel — fördelarna deraf att våra köpmän i främmande länders handelsregister finna upplysningar om samma förhållanden, om hvilka de äro vane att söka kännedom i våra, att enahanda rättsliga verkan gifves åt inskrifningarna i handelsregistren vare sig de skett i det ena eller det andra landet, att till allmänhetens skyddande mot vilseledande firmabeteckningar samma regler angående firmas bildande uppställas i olika länder, samt att öfverallt samma bestämmelser gälla i fråga om det begrepp, som fästes vid prokuran, och den behörighet, som tillkommer en prokurist, då det gäller att göra de aftal han sluter eller de åtgärder, han i öfrigt vidtager, bindande för hufvudmannen.

Det måste därför anses såsom ett godt resultat af det internationella lagstiftningsarbetet, att man lyckats i allt väsentligt åstadkomma för alla tre rikena öfverensstämmande lagförslag i det nu föreliggande ämnet.

Fördelarna af detta resultat förringas icke i någon mån deraf, att de tre förslagen i vissa delar skilja sig från hvarandra. Jag kan icke tillmäta någon betydelse åt den af en ledamot i Högsta Domstolen gjorda sammanställning af det antal paragrafer i de särskilda lagarna, som kunnat bringas till fullständig öfverensstämmelse med hvar-

andra, och det antal, som sins emellan företer vissa olikheter, en sammanställning, som leder till det aritmetiska resultat, att det senare antalet öfverstiger det förra. Oafsedt att denna jemförelse saknar bevisande kraft, då man ej tillika upplyses om innehållet af de §§, som öfverensstämman — de kunde ju tänkas innefatta lagarnas kärnpunkter — måste jag anse det såsom en fördel, ja! såsom ett oafvisligt vilkor för möjligheten att fortsätta det internationella arbetet, att man ej äflas att utsträcka gemensamheten till sådana områden af den materiella rätten, der samfärdselns fordringar kunna tillgodoses utan enhet i lagstiftningen eller der olikhet i traditioner och vanor äfvensom i administrativa förhållanden ännu hänvisar de särskilda rikenas lagstiftande myndigheter på skilda utvägar att lösa föreliggande frågor. Huru viktig den internationella synpunkten inom vissa delar af handelsrätten än må vara, finnas dock andra, der den nationella bör vara den främsta och förherskande, och detta i allt högre grad ju mer man närmar sig gränserna för den allmänna privaträttens område. Jag skulle vara den förste att påyrka det gemensamma lagstiftningsarbetets afbrytande, om jag funne det bedrifvas så, att det nationella elementet i lagstiftningen icke komme till sin tillbörliga rätt.

Komiterade uppgifva sjelfve, att de största svårigheterna vid deras arbete härrört af de olikheter, som Danmarks och Norges materiella bolagsrätt företer, jemförd med Sveriges, och särskildt den omständighet, att å detta område i Sverige finnas åtminstone delvis uttryckliga lagbestämmelser, under det att så icke eger rum i de båda andra länderna. Dessa svårigheter, så vidt de inverkat på det *internationella* arbetet, synas komiterade emellertid hafva på ett ganska lyckligt sätt öfvervunnit. Hvad som i detta hänseende blifvit inom Högsta Domstolen anmärkt, inskränker sig nemligen till de af en ledamot i Domstolen (sid. 2) anförda omständigheter, att »till allmänna bestämmelser i ett slutkapitel hänvisats hvad som der icke lämpligen eger plats, äfvensom att sjelfva redaktionen fått en anstrykning, som understundom icke ljuder såsom svensk språkkonstruktion». Den förra olägenheten kan i det svenska förslaget fullständigt afhjelpas enligt den anvisning Högsta Domstolens fleste ledamöter lemnat, och den senare, om hvars undanrödjande man under ärendets fortsatta handläggning, såsom jag hoppas icke utan framgång, sökt vinlägga sig, är uppenbarligen af beskaffenhet att kunna vidlåda hvarje arbete, der resultatet skall i skriftlig form framläggas på olika men nära beslägtade språk — och detta utan afseende på innehållet af det ämne, som förelegat till bearbetande.

Men derjemte — och detta säkerligen med större skäl — har framhållits att ur rent svensk synpunkt förslaget tagit skada af den ofullkomlighet, hvaraf den svenska bolagslagstiftningen lider. Nyss omförmälde ledamot i Högsta Domstolen yttrar, att den viktigaste delen af hela förslaget, nemligen den som handlar om firma och prokura, på det närmaste sammanhänger med lagstiftningen rörande bolag, och att de många svårigheter, som vid lagförslagets utarbetande trädt i dagen, i väsentlig grad haft sin grund deri, att man begynt sitt lagstiftningsarbete i en oriktig ordning, då man börjat att lagstifta angående firma och prokura, innan man först skapat sig en fast basis för den materiella bolagsrätten i en ny tidsenlig lag angående bolag. Häri instämmer en annan ledamot af Högsta Domstolen, tilläggande att, om och när den oundgängliga och längre uppskof icke tålande reformen af den svenska handelsrättslagstiftningen, i synnerhet beträffande bolagsrätten, kommer till företagande, skall den nu föreliggande frågan lösas enkelt och säkert utan de förvecklingar och kollisioner, som nu äro dermed förknippade.

Det medgifves gerna, att det varit vida lättare att åstadkomma en nöjaktig firmalag, om lagstiftningen angående bolag förut varit på ett tillfredsställande sätt ordnad. Men det står ej alltid lagstiftaren till buds att välja sitt ämne med samma frihet och ordna det i samma logiska följd som den vetenskaplige författaren. Lagstiftaren måste ofta gripa in der missförhållandena i det praktiska lifvet visat sig störst, och han skulle illa motsvara sin uppgift, om han ej vågade inlåta sig på ett dylikt ämne utan att först hafva från grund och botten reformerat de delar af den i öfrigt gällande rätten, på hvilka han hade att bygga. Och att firmalagstiftningen hos oss befinner sig i det skick, att en omdaning, för att ej säga nydaning, af densamma utgör en af den lagstiftande magtens mest trängande uppgifter, derom vittnar den enhälliga mening, som i detta hänseende länge uttalats af affärsmän och industriidkare och som gifvit sig ett uttryck i ett af Stockholms handels- och sjöfartsnämnd, d. v. s. af en framstående målsman för desse affärsmän och industriidkare, på egen hand utarbetadt, år 1877 till Kongl. Maj:t ingifvet fullständigt lagförslag i ämnet. Att Danmark och Norge, som i vida högre grad än vi sakna till och med de enklaste grunderna för en tidsenlig bolagslagstiftning, det oaktadt haft firmalagar, det förra landet öfver tjugu år, det senare öfver tio år, utan att någon tvekan i dessa länder synes hafva uppstått om lämpligheten att lagstifta i denna ordning, torde i sin mån vittna derom, att man ej behöfver förtvifla om möjligheten att äfven hos oss åstadkomma en för nuvarande förhållanden tillfyllestgörande firmalagstiftning. Visserligen

har Eders Kongl. Maj:t, sedan Högsta Domstolen afgaf sitt yttrande, tillsatt en komité med uppdrag att utarbete förslag till lagar angående solidariska bolag och aktiebolag samt med dem jemförliga föreningar för ekonomisk verksamhet, men detta uppdrag är så vidt omfattande, att det ingalunda är att hoppas, att under de närmaste åren något fullständigt resultat står att vinna, allra minst i de delar af ämnet, der, såsom Högsta Domstolen anmärkt, bristerna i gällande lag visat sig störst.

Ingår man nemligen närmare på frågan, i hvilka afseenden bristerna i nuvarande bolagslagstiftning skulle lägga hinder i vägen för åvägabringande af en god firmalag, hafva inom Högsta Domstolen uppgifvits hufvudsakligen två omständigheter. Den ena, att 15 kap. Handelsbalken saknar medgifvande för delegare i solidariska bolag att begränsa bolagsmäns rätt att teckna firma, är af den speciella art, att den lämpligare afhandlas, när ordningen kommer till de §§ i förslaget, vid hvilka anmärkningen är gjord.

Den andra är af mer allmän natur. Såsom bekant är, känner vår gällande lagstiftning, om man undantager rederibolagen och enskilda sedelutgifvande banker, endast två slag af bolag för drifvande af handel eller annan näring: handelsbolag med solidarisk ansvarighet mellan delegarne enligt 15 kap. Handelsbalken och aktiebolag med begränsad ansvarighet för delegarne till aktiens belopp. Under tidernas lopp har emellertid bildat sig en mängd bolagsföreningar för ekonomisk verksamhet, hvilka med all visshet ej äro att hänföra till aktiebolag, men hvilka ock förete så stora olikheter med handelsbolag enligt 1734 års lag, att det svårigen utan vidare kan antagas såsom regel, att solidarisk ansvarighet råder mellan delegarne. Hit äro att räkna åtskilliga intressentskap för drifvande af bruksrörelse, bland hvilka Stora Kopparbergs bergslag, inrättningar för bedrifvande af bank- eller förlagslånerörelse såsom Jernkontoret, vidare hypoteksföreningar och hypotekskassor, sparbanker, lifränte- och kapitalförsäkringsanstalter, brandförsäkringsanstalter, konsumtionsföreningar m. fl. Någon allmän lagstiftning för dessa intressentskap eller föreningar har ännu icke kommit till stånd. Emellertid kan firmalagstiftningen enligt komiterades mening ej lemna dem åsido, utan att allt för stor lucka uppstår äfven i denna lagstiftning. Komitén upptager dem derföre såsom en särskild klass under benämningen: »annat bolag med begränsadt ansvar än aktiebolag», och förklarar detta uttryck i 31 § så, att dermed förstås under förordningen om aktiebolag ej hänförlig förening af flera näringsidkare, hvilka icke äro så ansvarige som i 15 kap. 2 § Handelsbalken sägs. Komitén har dock med allt skäl tvekat att låta dessa föreningar i sin firma utmärka,

att medlemmarnas ansvarighet är begränsad och därför i 7 § endast föreslagit att firman skall utmärka det slag af rörelse, bolaget drifver.

Högsta Domstolens fleste ledamöter hafva i anledning häräferinrat (sid. 13), att det torde vara af vigt att tillse, att bestämmelser icke inflyta i firmalagen, hvilka sakna den grund i vår gällande lagstiftning, förutan hvilken någon tillämpning af dem svårligen lär kunna ega rum. Det torde vara uppenbart, att då det icke kan åt delegarne i ett bolag öfverlåtas att, utan afseende å arten af sin rörelse eller andra förhållanden, som må kunna på ansvarigheten hafva inflytande, bestämma vidden af den ansvarighet, som mot dem skulle kunna göras gällande, vore registreringsmyndigheten, i saknad af lagbestämmelser, som uppdraga en bestämd gräns mellan handelsbolag och bolag med begränsadt ansvar, utsatt för olösliga svårigheter vid den pröfning, henne åligger i fråga om såväl beskaffenheten af det anmälda bolagets firma, som de uppgifter, bolaget skulle vara pliktigt att meddela. Då dertill kommer, att förslaget, till följd af svårigheten att i verkligheten uppdraga gränsen mellan handelsbolag och ifrågavarande bolag med begränsadt ansvar, icke kunnat ålägga dessa senare att i sin firma särskildt utmärka, att ansvarigheten är begränsad; då sålunda ingenting skulle hindra ett dylikt bolag att, allenast rörelsens art utmärktes, i sin firma begagna personnamn och sålunda till allmänhetens förvillande uppträda såsom solidariskt ansvarigt bolag, utan att i sjelfva verket vara ett sådant; och då slutligen i följd af ofvan antydda svårigheter ej heller handelsregistret skulle kunna lemna tillförlitlig upplysning om verkliga förhållandet, ansågo desse ledamöter tillräckliga skäl förefinnas för att i denna lag upptaga endast två slag af bolag, nemligen aktiebolag och bolag, som icke äro aktiebolag, att följaktligen såväl 18 och 31 §§, som öfriga bestämmelser i förslaget, hvilka särskildt angå sådana bolag med begränsadt ansvar, som icke äro aktiebolag, böra derur utgå, och att deremot stadgandena angående handelsbolag böra gälla hvarje bolag, som icke är aktiebolag, i öfverensstämmelse hvarmed förslaget alltså enligt bemålde justitieråds åsigt borde i dessa delar ändras.

En ledamot, som ej deltagit i detta yttrande, synes vara af den mening, att den oförmålda bristen i bolagslagstiftningen utgör ett bestämdt hinder för firmalagstiftningens upptagande till behandling (sid. 4).

Man finner således, att Högsta Domstolens fleste ledamöter ansett dessa föreningar, intressentskap m. fl., böra registreras såsom solidariska bolag. Detta möter dock den stora betänkligheten, att allmänheten genom en sådan registrering förleades till det antagande, att dessa bolag verkligen äro solidariska, hvarigenom hos dem förutsättes större säkerhet och soliditet än de kanske i verkligheten ega, och detta sken af

solidaritet ökas ännu mer deraf, att föreningarna enligt regeln för handelsbolag skulle registreras under personfirma, som innehölle namn å minst en af bolagsmännen. Visserligen är det så, att en enkel registreringsåtgärd ej är af någon betydelse för den ansvarighet ett bolags medlemmar i verkligheten ega; denna är lika stor eller lika begränsad, antingen bolaget genom registreringsmyndighetens åtgärd upptages i den ena eller den andra afdelningen af handelsregistret, men då lagen rent af ålägger registreringsmyndigheten att upptaga ifrågasvarande föreningar bland de solidariska bolagen, ligger här en stark frestelse för allmänheten att tro, att dessa verkligen äro solidariska och att derföre utsträcka sina förbindelser med dem längre än försigtigheten eljest skulle medgifvit.

Två ledamöter i Högsta Domstolen, hvilka instämt deri, att föreningarna böra registreras såsom handelsbolag, hafva dock med åberopande af rådande förhållanden här i landet och den vidsträckta frihet vid bildande af firma, som hittills förefunnits, ansett att från förslagets stadgande i fråga om beskaffenheten af firma för bolag borde medgifvas ett undantag till förmån för vissa till förädling af naturprodukter inrättade verk, som vanligen stå i förening med produktionen af råämnena eller äro i besittning af den mark, der dessa förefinnas eller framalstras, såsom bergverk, sågverk, mejerier m. fl., så att sådana bolag må, efter särskildt tillstånd af Kongl. Maj:t, tillåtas begagna och låta registrera firma, upptagande benämningen å det slag af rörelse, som drifves, i förening med namnet å det ställe, der rörelsen utöfvas. Men alldeles samma skäl tala enligt mitt förmenande för särskild registrering af firma för försäkringsanstalter, konsumtionsföreningar, sparbanker m. fl., och då alla dessa föreningar följaktligen skulle registreras efter andra regler än solidariska bolag, synes redan ock ordningen i registret fordra, att de upptagas i en särskild afdelning af registret, utan att sammanblandas med de solidariska bolagen. För min del kan jag ej finna någon våda deri, att man, efter att hafva stadgat om firma för handelsbolag och aktiebolag, sammanförde de öfriga under benämningen: rörelse som af flere personer i bolag idkas under annan form än dessa begge. Det är ingen fara, att till denna klass skulle hänföras några aktiebolag, men deremot är det möjligt och ganska antagligt, att registreringsmyndigheten i brist på tydliga bestämmelser komme att, i öfverensstämmelse med vederbörande inskrifningssökandes önskan, dit hänföra vissa föreningar, hvilkas ledamöter verkligen äro solidariskt ansvariga. Men allmänheten lider ej derpå, att dessa bolagsföreningar genom sin plats i handelsregistret antagas vara icke solidariska; allmänheten endast manas att inlägga större försigtighet i sina

transaktioner med dem. Förbjuder man derjemte uttryckligen sådana föreningar att begagna personnamn i sin firma och föreskrifver att firman skall utmärka rörelsens beskaffenhet, bör faran för allmänhetens förvillande kunna anses undanröjd.

I öfverensstämmelse härmed är 9 § affattad i det reviderade förslag till lag, hvilket jag nu går att underställa Eders Kongl. Maj:ts pröfning. Derjemte hafva nödiga förändringar vidtagits i de öfriga §§ af förslaget, som beröra ifrågavarande slag af bolag.

Då jag nu öfvergår till en redogörelse för de skiljaktigheter detta förslag i öfrigt företer vid jemförelse med komiterades, bör jag först erinra, att sjelfva dispositionen af lagens innehåll undergått åtskilliga förändringar i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de inom Högsta Domstolen uttalade åsikter. Så har en del af komitéförslagets allmänna bestämmelser flyttats från 4 kap. till andra ställen i lagen, nemligen §§ 32 och 33 till kap. 1, §§ 34 och 35 till kap. 2, der innehållet af 34 § fått sin plats i en ny §, den 24:de, och innehållet af 35 § i § 8. Vidare äro till 1 kap. öfverförda åtskilliga stadganden, som röra både firma och prokura eller i allmänhet *allt*, som införes i handelsregistret, och hvilka komiterade derföre, sedan de upptagit dem i andra kapitlet af sitt förslag, måst upprepa i det tredje. Hit höra bestämmelserna att anmälan till handelsregistret skall ske skriftligen och att underskriften skall vara bestyrkt, om anmälan inlemnas genom ombud (14 och 29 §§), samt bestämmelsen om den rättsliga verkan, som tillkommer anteckning i handelsregistret (21 och 30 §§).

1 kap. torde ej böra sakna en bestämd föreskrift derom, att man för att få registrering upphäfd bör vända sig till domstol (se varumärkeslagens 10 §) samt en föreskrift huru förfaras skall, när registrering vägras (varumärkeslagens 5 §).

För att ej öfver höfvan öka paragrafernas antal i 1 kap., är komitéförslagets 4 § sammanförd med samma förslags 3 §, med hvilken den ock till sitt innehåll på det närmaste sammanhängar.

I fråga om de ändringar, som vidtagits i 1 § och ej redan blifvit omförmälda, hänvisas till det af tre ledamöter i Högsta Domstolen vid denna § afgifna yttrande.

Vid denna § hafva två af Högsta Domstolens ledamöter framställt en principiel anmärkning. Den afser, att ändamålet med handelsregistren icke skulle kunna fullständigt vinnas, så länge registren, såsom förslaget innebär, föras särskildt för hvarje kommun, utan endast derigenom att, i likhet med hvad i fråga om varumärken skett, registreringen af firmaanmälningar m. m. uppdrages åt en centralmyndighet för hela riket, samt att affärslifvet vore föga hulpet med ett firmaskydd,

som ej sträcker sig öfver de i 1 § föreslagna, mer eller mindre inskränkta registreringsdistriktens trånga gränser. Åberopande de i min tanke ganska goda skäl komiterade häremot anført (sid. 14), vill jag endast tillägga att någon förvexling svårligen bör kunna ske mellan lika firmor tillhörande personer, som äro bosatta på skilda orter, då en affärsförbindelse knappast låter tänka sig utan kännedom om den persons hemvist, med hvilken affären slutes. Om centralregistrering verkligen ur affärslifvets synpunkt vore ett önskningsmål, synes det anmärkningsvärdt att inom en lagstiftning, som, utan att behöfva förtryckas af andra hänsyn, uteslutande har affärslifvets gagn och bästa till syfte, detta önskningsmål ej lyckats göra sig gällande i något annat land än England, der dock dess uppnående möjliggjorts endast derigenom, att blott ett ringare antal firmor och särskildt inga enskilda köpmäns firmor der registreras. Hos oss skulle en lag, som, för att välja ett exempel, tilläte endast en person i Sveriges rike att såsom handelsfirma begagna namnet A. Pettersson, säkerligen visa sig omöjlig att handhafva. Också har ingen af de handelsföreningar, hvilka yttrat sig öfver komiterades förslag, framställt något kraf på registreringsområdenas utvidgande, ännu mindre på hela rikets sammanförande till ett område. Från varumärkeslagen kan intet stöd hemtas för en sådan åtgärd. Centralregistrering af varumärken är en nödvändighet, om man vill bereda varumärket det universella skydd inom hela den civiliserade handels- och affärsverlden, som är denna lagstiftnings, men icke firmalagstiftningens, yttersta mål.

Vid komitéförslagets 2 § har Högsta Domstolen erinrat, att enär lagförslaget icke innehölle någon föreskrift om hvad som icke må i handelsregistret intagas, samt en i öfrigt riktig anmälan icke syntes böra förkastas allenast derföre, att den innehölle en eller annan öfverflödig uppgift, borde orden »eller förekommer i anmälan något, som ej må i registret intagas» kunna uteslutas. Det låge i sakens natur att i sjelfva registret icke borde intagas annat än sådant, som enligt lagens föreskrifter må till registret anmälas.

Det anmärkta förbudet är gifvet hufvudsakligen med afseende på prokurareregistrering. Lagförslaget innehåller i denna del verkligen en föreskrift om något, som icke må i handelsregistret intagas, nemligen en prokura, som innehåller begränsning eller förbehåll, hvilka lagen ej uttryckligen medger. När en sådan prokura anmäles, måste regeln blifva den, att dess inregistrering vägras, icke att prokuran inregistreras utan en begränsning eller ett förbehåll, som kanske utgjort det enda villkoret, under hvilket den anmälande velat meddela prokuran. Man har för öfrigt tänkt sig den föreskrift införd i en blifvande instruk-

tion för registreringsmyndigheten, att när en anmälan innehåller ämnen, som ej få intagas i registret, den som förer detta icke skulle genast vägra registreringen, utan först meddela sig med anmälaren, så att denne må kunna få tillfälle att ändra sin anmälan. Men att registreringsmyndigheten skulle få på eget bevåg utgallra hvad som ej får införas och införa det öfriga, låter sig af anförda anledning ej göra. En omredigering af texten, som bringar den i närmare öfverensstämmelse med den norsk—danska, torde möjligen i någon mån undanrödja anledningen till Högsta Domstolens anmärkning.

I 4 § (komiténs 3 §) äro orden »i närmaste stad» utbytta mot »i länets residensstad», hvilket uttryck ej lemnar rum för tvekan hvilken stad man afser.

Till följd af den ofvan anmärkta omflyttningen af åtskilliga delar af lagförslaget har jag att redan här bemöta en anmärkning, som af tre ledamöter i Högsta Domstolen framstälts mot komitéförslagets 21 och 30 §§, hvilka återfinnas i det nya förslagets 7 §. Desse ledamöter yttra (sid. 26): »Af denna paragrafs lydelse, jemförd med komiterades motivering, framgår, att förslaget afser att här uttala en bevisningsregel af genomgripande betydelse, den nemligen, att en hvar måste anses ega vetskap om det som registrerats och kungjorts, och att han från följderna af en okunnighet derom icke kan freda sig, med mindre af omständigheterna framgår, icke blott att han verkligen varit okunnig om det kungjorda förhållandet, utan ock att han icke *kunnat* derom hafva kunskap. Ehuru förslaget här använder uttrycket »*bort hafva kunskap*» och sålunda synes lemna åt särskild pröfning att afgöra, huruvida någon såsom pligt ålegat att känna det ifrågavarande förhållandet eller icke, torde dock af motiven med tillräcklig tydlighet framgå, att han till sitt fredande endast eger åberopa faktiska förhållanden, som gjort för honom omöjligt att förvärfva berörda kunskap. Men en föreskrift, som med sådan stränghet vill genomföra en föreställning, som i de flesta fall skulle sakna all motsvarighet i verkliga förhållandet, den nemligen att handelsregistrets innehåll är för alla bekant, vore alltför mycket stridande mot den här i landet rådande uppfattning om hvad med rättvisa och billighet är förenligt, för att kunna till införande förordas. Till förmån för de näringsidkare, som i handelsregistret upptagas, skulle ett sådant stadgande skapa icke blott en presumption om vetskap, hvilken genom bevisning om motsatsen kunde vederläggas, utan en sådan vetskap skulle åläggas en hvar, köpman eller icke, såsom en pligt, från hvilken han endast kunde befria sig så vida det i följd af särskilda omständigheter varit honom omöjligt att fullgöra densamma. Utom detta torde med skäl kunna ifrågasättas, huru-

vida ett dylikt till bevisningsreglerna hörande stadgande, lösryckt från dessa, har sin rätta plats i förevarande lag, och fullgiltiga grunder synas således finnas för en hemställan om hela denna paragrafs uteslutande ur lagförslaget.»

Två ledamöter hafva åter lemnat denna paragraf i hufvudsak utan anmärkning, hvarvid den ene motiverat sin mening sålunda: »Hufvudsyftet med inrättandet af ett handelsregister synes vara, jemte beredande af firmaskydd, att allmänheten skall genom registret, hvilket alltid är tillgängligt och hvars innehåll i föreskrifven ordning kungöres, erhålla kännedom om vissa förhållanden, som kunna inverka på bedömandet af firmas soliditet och ansvarighet för ingångna förbindelser. Men om lagen i detta afseende skall anses hafva någon betydelse, måste kungörandet af de till handelsregistret anmälda förhållanden antagas ske, icke blott för att tillfredsställa allmänhetens nyfikenhet, utan i ändamål att medföra legal verkan. Den lagliga verkan af kungörandet skulle icke vara något annat, än att det kungjorda förhållandet presumeras vara af alla känt. Uteblifvet kungörande skulle hafva till följd, att förhållandet icke kunde antagas vara af allmänheten känt. Om nu så är, att lagen skall hafva denna rättsliga verkan, synes mig detta böra i lagen tydligen uttalas, på det att af densamma må klart framgå, att handelsregistret är icke allenast ett nyfikenhetsregister, utan en urkund af rättslig betydelse».

Då den fråga, som sålunda blifvit inom Högsta Domstolen väckt, utan tvifvel är af internationel betydelse, har jag meddelat de framställda anmärkningarna åt Danska Justitieministern och Norska Justitiedepartementet med hemställan huruvida det ej kunde anses för ändamålet med föreskriften i 7 § tillräckligt, att inskrifningarna i handelsregistret presumerades vara kända af *köpmän*, hvilka kunde antagas hafva ett särskildt intresse af att med uppmärksamhet följa förändringarna i registret. Den Danska Justitieministern har förklarat det vara omöjligt att för Danmarks räkning gå in på en sådan bestämmelse. Genom densamma skulle göras en ändring i hittills gällande dansk rätt, som icke visat sig af behovet påkallad, som skulle bringa reglerna om verkan af inskrifning i handelsregistret i strid med hvad hittills gällt i alla länder, hvilka hafva handelsregister, och som skulle framkalla en mängd svårlösta spörsmål. Det vore i sistnämnda hänseende nog att hänvisa på de tvifvelsmål, som kunde förutsättas komma att uppstå t. ex. när en person, som icke vore köpman, hade såsom fullmäktig begagnat en köpman, eller när två personer, af hvilka blott den ene vore köpman, vore intressenter i ett företag, som ej kunde hänföras till handel, t. ex. en omfattande skogsaffär. Härtill komme att en sådan

förändring otvifvelaktigt skulle möta motstånd från handelsståndets sida, der man, såsom det ville synas med fog, skulle beklaga sig öfver en anordning, hvarigenom inskrifning i handelsregistret väl skulle kunna skydda vederbörande näringsidkare deremot, att någon, som förut haft rätt att teckna hans firma eller vara hans prokurist, för framtiden ådrager honom förpligtelser mot köpmän, men icke deremot att samme person ådrager honom lika stora förpligtelser genom aftal med skogs- och landtbrukare eller genom aftal med icke köpmän om fast egendom. Det vore mycket att beklaga, om förslagen i de tre länderna skulle i denna viktiga punkt skilja sig från hvarandra, ett resultat, som i den inbördes samfärdseln mellan länderna närmast syntes blifva till skada för svenske affärsmän. Det förutsattes nemligen, att äfven den, som icke är legalt förpligtad till att hafva kännedom om handelsregistrets innehåll, dock skulle kunna åberopa sig på detta innehåll till fördel för sig sjelf emot den som gjort anmälan till registret. Under denna förutsättning skulle en dansk eller norrman, som trädde i förbindelse med en svensk affärsmän, alltid kunna hafva det gagn af det svenska registret, som detta öfverhufvud kunde bereda tredje man, och inskränkningen af registrets rättsliga verkan skulle endast medföra olägenheter för den svenske affärs mannen.

Det Norska Justitiedepartementet har likaledes afböjt det ifrågasatta ändringsförslaget.

Jag kan under sådana förhållanden icke tillstyrka någon afvikelse från komiterades förslag, helst detsamma i denna viktiga punkt öfverensstämmer med den tyska handelslagen. Så väl nu gällande norsk och dansk rätt som åtskilliga andra länders lagstiftningar gå så långt i stränghet, att de tillägga anteckningarna i handelsregistret ovilkorlig laga verkan mot en hvar, medan deremot förslaget endast presumerar, att det antecknade och kungjorda förhållandet kommit till tredje mans kännedom, men tillåter honom att till sitt skydd anföra bevisning derom, att han hvarken haft eller bort hafva kännedom om det registrerade. Då här sättes i fråga, icke att ändra en sedan gammalt i vår rätt gällande grundsats, utan att åstadkomma ny lagstiftning på ett fält, der sådan hittills saknats och der likhet med andra länders lagstiftning kräfvades af den allt jemt tilltagande samfärdseln med dessa, kan jag icke tillmäta Högsta Domstolens anmärkningar den vikt de under motsatta förhållanden skulle egt. Att den här i landet rådande uppfattningen om hvad med rättvisa och billighet vore förenligt icke skulle tillåta att med vår lagstiftning förenades ett stadgande, som af andra länders lagstiftare anses outhärligt, har jag svårt att föreställa mig. Snarare skulle man känna sig frestad att draga en slutsats i motsatt riktning,

då man erfar, att förslaget i denna del vid granskning hos de kommersiella myndigheterna lemnats utan anmärkning, och att det af Stockholms handels- och sjöfartsnämnd afgifna förslag, i hvars utarbetande ej blott köpmän utan ock lagfarne män deltagit, velat utsträcka handelsregistrets vitsord ännu längre än man i det nu föreliggande förslaget vågat göra. — Det bör för öfrigt ej förbises — hvad som ock blifvit inom Högsta Domstolen erinradt — att handelsregistret icke är till endast för köpmännens skull, utan ock för den stora allmänhetens beqvämlighet, enär det innehåller, på ett ställe samladt, allt hvad allmänheten behöfver och måste veta för att kunna inlåta sig i affärsförbindelse med en köpman. När lagen ålägger köpmannen såsom en pligt att på egen bekostnad tillhandahålla allmänheten dessa uppgifter, bör den ock med skäl kunna fordra, att allmänheten verkligen af dem tager vederbörlig del, så att ej köpmannen betungas med den ytterligare pligten att i hvarje fall genom särskild bevisning styrka, att ett förhållande, hvarom registrering skett, varit för hans medkontrahent bekant.

De vid komitéförslagets 5, 6 och 8 §§ af Högsta Domstolen samfäldt gjorda erinringar, om hvilka jag ej redan yttrat mig, äro vid redaktionen af det nya förslagets 8, 9 och 10 §§ iakttagna, med undantag af anmärkningen vid 6 §, att enskild näringsidkares firma borde innehålla åtminstone ett förnamn jemte tillnamnet. En sådan föreskrift skulle förhindra användandet af sådana, icke så sällsynt förekommande firmabeteckningar, som »Gyldendalska bokhandeln», »Lundeqvistska bokhandeln» m. fl.

Vid 5 och 8 §§ i komiténs förslag hafva två justitieråd anmärkt, att det vore utan allt gagn att förelägga enskilda personer, som vilja idka handel eller utöfva yrken, att till handelsregistret uppgifva sina namn såsom firma, så länge det står en hvar fritt att efter behag förändra rättskrifningen af sitt eget namn eller antaga nytt sådant och när som helst åter ombyta detta. Häremot erinras, att denna frihet efter firmalagens antagande blir i hög grad inskränkt just för köpmän, hvilka det icke längre blefve tillåtet att förändra sina namn så, att de kunde förvexlas med andra köpmäns inom samma kommun. Att utsträcka reglementerandet i detta ämne utöfver hvad som är för firmalagstiftningen nödvändigt, vore en åtgärd, som säkerligen, ännu åtminstone, icke kunde tillvinna sig allmänna bifall. Skulle vid tillämpningen af firmalagen behöfvet af en lag angående namnförändringar träda uppenbart i dagen, då först synes den rätta tidpunkten vara inne att åt denna lagstiftningsfråga söka gifva en ändamålsenlig lösning.

Enär det icke torde vara skäl att, i händelse en man öfvertager en rörelse, som hans hustru under deras äktenskap börjat drifva, för-

mena honom att, om han så önskar, begagna hennes firma, utan fast hellre samma grund synes förefinnas för ett medgifvande i detta fall, som för tillåtelsen till firmans oförändrade begagnande i fall en man fortsätter hustruns före äktenskapet drifna rörelse, har i enlighet med Högsta Domstolens hemställan bestämmelsen härom i 11 § (komitéförslagets 9 §) ändrats derhän, att man, som fortsätter hustruns före eller under äktenskapet drifna rörelse, må begagna firman oförändrad.

Hvad två justitieråd vid komitéförslagets 11 § anmärkt derom, att firmalagens stadganden om öfverlåtelse af firma icke öfverensstämma med varumärkeslagens stadganden i § 8 om öfverlåtelse af firma, som registrerats såsom varumärke, har ej föranlett någon ändring i förslaget. Anmärkningen beror uppenbarligen på det antagande, att firman skulle kunna med vanliga bokstäfver registreras såsom varumärke. Detta är icke fallet. Firman får visserligen begagnas såsom varumärke och åtnjuter i sådan egenskap skydd af lag, men den får ej registreras såsom varumärke, der ej bokstäfverna utmärka sig genom en så egenomlig form, att märket kan anses såsom figurmärke. Att öfverlåtelse af ett sådant varumärke, som helt och hållet förlorat karakteren af firma, följer andra regler än öfverlåtelse af firman, och att följaktligen t. ex. firman »Bomans efterföljare» får såsom varumärke begagna en figur, der bokstäfverna i namnet Boman förekomma på ett konstrikt sätt sammanfogade, bör icke kunna medföra några för affärslifvet menliga verkningar.

Såsom jag förut nämnt, har det anförts såsom en oegentlighet i den föreslagna lagen, att den på vissa ställen (komitéförslagets 12 § samt 16 § 4 mom.) förutsätter tillvaron af en rättighet för delegare i solidariska bolag att begränsa bolagsmännens behörighet att teckna firman. En sådan rättighet saknas emellertid enligt Högsta Domstolens mening i vår nu gällande lagstiftning. För att afhjelpa den anmärkta bristen har jag låtit utarbета ett lagförslag angående tillägg till 15 kap. Handelsbalken, hvilket vid granskning i Högsta Domstolen af dess fleste ledamöter lemnats utan anmärkning. Under förutsättning att Eders Kongl. Maj:t medgifver, att detta lagförslag framlägges till Riksdagens godkännande, har jag ingen annan ändring att föreslå i komitéförslagets 12 och 13 §§, än att uttrycken jemkas så, att det blir uppenbart, att här endast är fråga om en ordningsföreskrift, icke om stadgande af ett vilkor för firmateckningens bindande kraft.

I öfverensstämmelse med hvad Högsta Domstolen anmärkt vid komitéförslagets 14 § har denna blifvit omredigerad till den lydelse det nya förslagets 16 § utvisar. Det har dock nu mera ej ansetts be-

höfligt att uttryckligen förbehålla den anmälade rätt att insända sin anmälan med posten, sedan en sådan rätt blifvit i allmänhet medgifven genom Kongl. förordningen 12 Juni 1885.

Komiterade hafva uttalat den mening, att anmälan om firma bör göras i förening med den anmälan, som enligt förordningen den 18 Juni 1864 skall ske angående utöfvande af näring. En sådan anordning skulle utan tvifvel lända till bekvämlighet för de handelsidkande, och böra möjliggöras derigenom, att stadgandena angående anmälan om näring förändrades till öfverensstämmelse med hvad som nu föreslås angående anmälan om firma.

Då jag uppfattar uttrycket: »rörelsens allmänna beskaffenhet» i 15 § 2 mom. och 16 § 2 mom. af komiterades förslag endast såsom en anvisning att rörelsen ej bör i anmälan allt för snävt begränsas, har jag icke vidtagit någon ändring härutinnan i enlighet med Högsta Domstolens anmärkning, hvaremot 3:dje mom. i samma §§ ändrats på sätt Domstolen hemställt.

I komitéförslagets 17 och 19 §§ äro de af Högsta Domstolens samtliga ledamöter föreslagna ändringar iakttagna endast med det undantag, att tillräckliga skäl ej synts anförda för uteslutande i 19 § 4 stycket af orden »af någondera parten». Deremot har ändring ej skett i 19 § 5 stycket i anledning af hvad tre justitieråd anmärkt derom, att detta stycke måtte utgå. Underrättelse om näringsidkares konkurs är en af de viktigaste upplysningar, som genom handelsregistret bör komma till affärsverldens kännedom. Någon svårighet kan stadgandet ej vålla konkursdomaren, då underrättelsen till registret ej behöfver lemnas i andra fall än då cessionantens firma är i registret införd, något hvarom rätten eller domaren lätt kan få kännedom. Den anmärkta svårigheten vid pröfningen kan för öfrigt ej vara större än vid den alldeles lika beskaffade pröfning, som kan ifrågakomma på grund af konkurslagens 4 §, jemförd med den 139:de.

Komiténs 22 § är omredigerad i enlighet med det förslag, som afgifvits af tre ledamöter i Högsta Domstolen. Derjemte har man sökt tillmötesgå den af två andra ledamöter uttalade önskan, att det måtte tydliggöras, att straffpåföljden inträder äfven i det fall, att någon efter att hafva gjort anmälan om firma men fått registreringen deraf vägrad, eller efter det den för honom verkställda firmaregistrering blifvit upphäfd, likväl begagnar samma firma och underlåter att göra anmälan om ny firma.

Det återstår att anförda de skäl, som förhindrat mig att fästa afseende vid vissa af de inom Högsta Domstolen af olika ledamöter i

olika rigtningar framställda ändringsförslag i fråga om tredje kapitlets stadganden angående prokura.

Prokuran är ett uppdrag, som en köpman meddelar åt en annan person att i den förres namn och för hans räkning sluta aftal och i öfrigt vidtaga sådana åtgärder, som höra till bedrifvande af hans rörelse, samt att för detta ändamål teckna hans firma. Okänd utom handelsverlden, anses prokuran inom denna vara rent af oumbärlig och har dels genom lagstiftningens tillhjälp, dels ock förnämligast vid sidan af densamma genom handelsbruk utvecklat sig på ett sätt, som anses företrädesvis egnadt att motsvara dess ändamål. Det inses lätt att här om någonsin ligger magt uppå att icke genom lagstiftningen lägga hinder i vägen för det utvecklingsarbete, hvarigenom man sträfvat att göra prokuran till en öfver hela handelsverlden gemensam, på lika grunder byggd institution. Att komiterades förslag i detta hänseende mött odeladt erkännande af de kommersiella auktoriteter, som med full erfarenhet om sakens praktiska betydelse yttrat sig öfver förslaget, manar till den största försigtighet att ej genom allt för strängt reglementerande stöta det gängse föreställnings- och förfaringsättet för hufvudet.

Huru många skäl än kunde tala därför, att ett så viktigt uppdrag som prokuran gäfves i skriftlig form och för att vara gällande infördes i handelsregistret, på sätt två af Högsta Domstolens ledamöter yrkat, har man derföre ej ansett sig kunna lägga dessa band på de vedertagna handelsbruken, enligt hvilka hufvudmannen är bunden vid de förpligtelser, som ådragits honom äfven af den prokurist, hvilken han väl icke försett med skriftlig fullmakt, men hvilken han dock genom hela sitt tillvägagående betecknat såsom prokurist. Lättheten att meddela prokura anses vara en förmån för hufvudmannen, och äfven allmänheten har intresse deraf, att lagen ej binder prokurans meddelande vid formaliteter, genom hvilkas underlåtande hufvudmannen skulle kunna bereda sig utväg att förneka prokuristens befogenhet och undandraga sig fullgörandet af de förbindelser denne ikläder honom. Allmänheten känner sig tryggare, om den utan vidare kan förlita sig på en person, som uppenbarligen handlar och behandlas såsom prokurist, utan att behöfva ängsligt efterforska, om han eller hans hufvudman derjemte fullgjort vissa såsom villkor för uppdragets giltighet föreskrifna formaliteter. Prokurans inskrifning i handelsregistret blir i alla händelser nästan en nödvändighet för hufvudmannen, emedan han eljest saknar ett osvikligt medel att återkalla en prokura, när han ej längre har förtroende för prokuristen eller eljest icke vill begagna honom såsom sitt ombud. När nemligen en till registret anmäld pro-

kura återkallas genom ny anmälan till registret, är detta en åtgärd, som presumeras vara allmänheten bekant, och köpmannen är derföre fri från de förbindelser prokuristen vidare kan honom ovetande ingå för hans räkning. Är prokuran ej intagen i registret, har hufvudmannen att i hvarje särskildt fall bevisa, att den, med hvilken hans förre prokurist kontraherat, haft vetskap om att dennes uppdrag återkallats, en bevisning, som man lätt finner erbjuda nästan oöfvervinneliga svårigheter. Man vinner således genom komiténs förslag samma fördelar som genom det inom Högsta Domstolen förordade, utan att utsätta sig för de olägenheter, hvilka åtfölja detta.

Mot den af två andra ledamöter yttrade mening, att prokuran borde vara skriftligen affattad men ej få införas i handelsregistret, erinras att det i sådant fall icke gäfves något medel att med fullt bindande verkan återkalla en gifven prokura, när prokuristen sjelf vore oredlig och tredslande.

Då prokuran inom handelsverlden allmänt uppfattas såsom en generalfullmakt, och således en presumption fins derför, att inga inskränkningar i fråga om tiden eller annorledes äro vid prokuran fästade, har förbud meddelats att registrera prokura, hvari sådana inskränkningar förekomma, äfvensom det förklarats, att inskränkningarna eller begränsningarna ej gälla mot den, som är i god tro, det vill säga mot den som ej haft vetskap om desamma. Har åter någon med full kännedom om begränsningarna det oaktadt inlåtit sig med prokuristen i aftal, som ligga utom den i prokuran betecknade gräns, torde det icke öfverensstämma med vanlig rättsuppfattning, att han under åberopande af begränsningen undandroge sig sina förbindelser till prokuristens hufvudman.

Deremot kan jag ej anse det rådligt att generalisera så, att prokuran skulle berättiga förre innehafvaren att i allt som rör handel och näring, äfven en annan än den hufvudmannen drifver, handla å dennes vägnar. Mot det af några ledamöter i Högsta Domstolen gjorda inkast om faran för allmänheten att inlåta sig med en prokurist, som icke kunde binda hufvudmannen i annat än det som angår hans rörelse, kan uppställas den stora faran för en hufvudman att utställa en prokura med den risk, att prokuristen skulle på grund af fullmagten kunna avsluta affärer af helt annan beskaffenhet än den, med hvilka hufvudmannen sysselsätter sig.

Erkännande riktigheten af den anmärkning, att aftals slutande endast utgör en del af de åtgärder, som äro föremål för en prokurists verksamhet, har jag låtit redaktionen af 25 § i detta syfte undergå en förändring.

I en särskild §, den 33:dje, äro upptagna de författningar eller delar deraf, som genom firmalagstiftningen skulle ändras eller upphävas.

Slutligen har enligt Kommerskollegii förslag den tid, inom hvilken skyldighet att anmäla firma för äldre näring skall fullgöras, blifvit utsträckt till sex månader från det lagen trädt i kraft.

Såsom redan är antydt, förutsätter lagförslaget utfärdande af en instruktion för den tjänsteman, som hos Konungens Befallningshafvande, magistrat eller stadsstyrelse skall föra registret. Afgifterna för registreringen böra af Eders Kongl. Maj:t icke bestämmas högre än att de betäcka de med registreringen och dess kungörande, samt utgifvandet af den i 3 § föreskrifna samling förenade kostnader.

Under återopande af hvad jag nu anfört, hemställer jag att Eders Kongl. Maj:t täcktes jemlikt 87 § Regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga i öfverensstämmelse dermed utarbetade förslag till lagar angående handelsregister, firma och prokura samt angående tillägg till 15 kap. Handelsbalken.»

Justitieråden Ahlgren och Åbergsson återopade i fråga om förslaget till lag om handelsregister, firma och prokura sina i Högsta Domstolen vid granskning af nämnda förslag afgifna yttranden, för så vidt förslaget icke blifvit i öfverensstämmelse med dessa yttranden ändradt, och förmälde sig icke hafva något att erinra mot förslaget om tillägg till 15 kap. Handelsbalken.

Hvad Departementschefen föreslagit täcktes Hans Maj:t Konungen på hemställan af Statsrådets öfrige ledamöter i nåder gilla; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas i öfverensstämmelse med bilagan B. vid detta protokoll.

Ex protocollo
C. P. Hagbergh.
